

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής
Ανάπτυξης
Π.Μ.Σ «Αστική Ανάπλαση και Ανάπτυξη»

Οι ιστορικές αρχές του place branding: Το παράδειγμα της αναγεννησιακής Φλωρεντίας

The historical origins of Place Branding: the case study of Renaissance Florence

Παιδή Νατάσα

Επιβλέπων Καθηγητής
Μωραΐτης Κωνσταντίνος

Βόλος Ιούλιος 2017

Δήλωση

Βεβαιώνω ότι η παρούσα εργασία είναι δική μου, δεν έχει συγγραφεί από άλλο πρόσωπο με ή χωρίς αμοιβή, δεν έχει αντιγραφεί από δημοσιευμένη ή αδημοσίευτη εργασία άλλου και δεν έχει προηγουμένως υποβληθεί για βαθμολόγηση στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ή αλλού. Βεβαιώνω ότι είμαι εν γνώσει των κανόνων περί λογοκλοπής του ΤΜΧΠΠΑ και ότι στο πλαίσιο αυτού έχουν τηρηθεί όλοι οι κανόνες κατά την ακαδημαϊκή δεοντολογία, σχετικά με αναφορές, βιβλιογραφία, κ.λ.π., τόσο από έντυπες όσο και από ηλεκτρονικές πηγές. Σε περίπτωση λογοκλοπής αποδέχομαι όλες ανεξαιρέτως τις ποινές που προβλέπουν οι εκάστοτε Κανονισμοί του ΠΘ ή και του ΤΜΧΠΠΑ.

Ημερομηνία: 9/6/2017

Ονοματεπώνυμο: Παιδή Νατάσα

Υπογραφή:

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 1 : Περιγραφή της περιοχής μελέτης	4
1.1.Χωρικά- τοπικά χαρακτηριστικά της Φλωρεντίας	4
1.2. Ιστορικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά	5
1.3.Φλωρεντία, η αρχή της Αναγέννησης	6
Κεφάλαιο 2 : η πολιτική και πολιτιστική σημασία της Φλωρεντίας την εποχή των Μεδίκων και της Αναγέννησης	7
2.1.Η ιστορία των Μεδίκων.....	7
2.2.Από της συνεργασία με τους πειρατές στο πολιτικό προσκήνιο	8
2.3.Η κατασκευή ενός τοπόσημου, η Santa Maria del Fiore.....	8
2.4.Η αρχιτεκτονικές αλλαγές στη πόλη.....	11
2.5.Επεμβάσεις στην περιαστική περιοχή: Βίλλες και οι κήποι τους.....	13
Κεφάλαιο 3: Αγώνας για την αλλαγή κυριαρχίας των κοινωνικών τάξεων	15
3.1.Αλμπισι, οι ανταγωνιστές των Μεδίκων: Η συγκρότηση της ταυτότητας της πόλης αναστέλλεται.....	15
3.2.Cosimo, η ανέλιξη στην εξουσία	16
3.3.Η ολοκλήρωση ενός συμβόλου	17
Κεφάλαιο 4: Η συνέχιση της ενίσχυσης της πόλης στην περίοδο διακυβέρνησης του Λορέντζο του «Μεγαλοπρεπούς»	19
4.1.Η πολιτιστική ταυτότητα συσχετισμένη με μεγάλους καλλιτέχνες όπως ο Botticelli.....	19
4.2.Ο Lorenzo μαικήνας των γραμμάτων και των τεχνών.....	21
4.3.Νέες απειλές για την εξουσία των Μεδίκων, απόπειρες δολοφονίας τους και αποτροπή τους	23
4.4.Lorenzo ο «Μεγαλοπρεπής».....	24
4.5.Η ανακάλυψη του Michelangelo,η επικράτηση του φονταμενταλισμού, η ανάσχεση της Αναγέννησης.	25
4.6.Το τέλος του φονταμενταλισμού και επάνοδος των Μεδίκων στην εξουσία.....	26
Κεφάλαιο 5:Ο Μέγας Δούκας Κοζιμο Α΄	28
5.1.Οι αρχιτεκτονικές επεμβάσεις της πόλη της Φλωρεντίας.	28
Κεφάλαιο 6 : Η συμβατική οικονομική προσέγγιση του Place branding	33
6.1. Εισαγωγή στο place branding.....	33
6.2. Το place branding και η ανάπτυξή του	33
6.3. Ανάλυση στοιχείων στρατηγικής Place branding.	34
6.4. Μεθοδολογία Place branding και σχεδιασμός.....	35
6.5. Στρατηγική ανάπτυξης Place branding.....	36
6.6. Συμβολή των κατοίκων στο place branding.....	37
6.7. Συμπεράσματα	37
Κεφάλαιο 7: Οι αρχές του place branding στην Αναγεννησιακή Φλωρεντία και η ανατροπή της κατεύθυνσης τους με πολιτική πρόθεση	39
Παράρτημα φωτογραφιών	42
Βιβλιογραφία	45

Κατάλογος Εικόνων

Κεφάλαιο 1:

E 1.1. <https://el.wikipedia.org/> 29/5/2017

E 1.2 Φωτογραφία της συγγραφέως

Κεφάλαιο 2:

E2.1 <https://el.wikipedia.org/> 2/6/2017

E 2.2 <https://el.wikipedia.org/> 21/5/2017

E 2.3 <https://www.wikiart.org/en/agnolo-bronzino> 21/5/2017

E 2.4 Φωτογραφία της συγγραφέως

E 2.5 Φωτογραφία της συγγραφέως

E 2.7 Φωτογραφία της συγγραφέως

E 2.8 Φωτογραφία της συγγραφέως

E 2.9 Φωτογραφία της συγγραφέως

E .2.10 Φωτογραφία της συγγραφέως

E2.11 Φωτογραφία της συγγραφέως

E 2.12 https://en.wikipedia.org/wiki/Villa_di_Pratolino 3/6/2017

E 2.13 https://en.wikipedia.org/wiki/Villa_di_Pratolino 3/6/2017

Κεφάλαιο 3:

E 3.1. https://el.wikipedia.org 3/6/2017

E 3.2 <http://www.apartmentsflorence.it/> 26/5/2017

E 3.3 Φωτογραφία της συγγραφέως

E.3.4. Φωτογραφία της συγγραφέως

Κεφάλαιο 4:

E.4.1. <https://el.wikipedia.org/> 3/6/2017

E.4.2. <https://el.wikipedia.org/> 3/6/2017

E.4.3. Φωτογραφία της συγγραφέως

E.4.4. <https://el.wikipedia.org/> 6/5/2017

E.4.5 Φωτογραφία της συγγραφέως

E.4.6. <https://el.wikipedia.org/> 3/6/2017

E.4.7. <https://el.wikipedia.org/> 3/6/2017

E.4.8. <https://el.wikipedia.org/> 3/6/2017

E.4.9. <https://el.wikipedia.org/> 30/5/2017

E.4.10. <https://el.wikipedia.org/> 3/6/2017

Κεφάλαιο 5:

E.5.1. <https://el.wikipedia.org/> 3/6/2017

- E.5.2. <https://el.wikipedia.org/> 28/5/2017
- E.5.3. <https://el.wikipedia.org/> 3/6/2017
- E.5.4. <https://el.wikipedia.org/> 3/6/2017
- E.5.5. Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.5.6. Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.5.7. https://it.wikipedia.org/wiki/Giardino_di_Boboli 9/5/2017
- E.5.8. Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.5.9. <https://el.wikipedia.org/> 3/6/2017
- E.5.10. Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.5.11. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Firenze_-_Corridoio_Vasariano.JPG/ 3/6/17
- E.5.12. <https://www.visitflorence.com/florence-museums/the-vasari-corridor.html/> 3/6/17
- E.5.13. <http://www.sheldoneaton.com/> 4/6/2017
- E.5.14. Φωτογραφία της συγγραφέως
- Παράρτημα εικόνων:
- E.1 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.2 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.3 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.4 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.5 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.7 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.8 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.9 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.10 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.11 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.12 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.13 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.14 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.15 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.16 Φωτογραφία της συγγραφέως
- E.17 <https://el.wikipedia.org/> 3/6/2017
- E.18 <https://el.wikipedia.org/> 3/6/2017

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Κωνσταντίνο Μωραΐτη, για την ευκαιρία που μου έδωσε να δουλέψω σε αυτή τη διπλωματική εργασία, για τη διαρκή καθοδήγηση και τη σημαντική συμβολή του στην εκπόνησή της.

Επιπλέον ευχαριστώ την μητέρα μου, Γιάννα Χατζηευστρατίου και τον σύντροφο μου, Ιωάννη Βίτσα που ήταν δίπλα μου με τον δικό τους ξεχωριστό τρόπο.

Περίληψη στα Ελληνικά

Θεωρούμε συνήθως πως το ενδιαφέρον για τη συγκρότηση, ενίσχυση και προώθηση της ταυτότητας των πόλεων, των περιφερειών και των κρατών άρχισε να γίνεται εντονότερο κατά τους τελευταίους δύο αιώνες. Κατά την περίοδο δηλαδή κατά την οποία αναπτύσσεται μια ιδιαίτερη επιστημονική περιοχή γύρω από το αντικείμενο του “Place Branding”. Επιστημονική περιοχή που τοποθετεί στόχους και στρατηγικές με σκοπό την προσέλκυση τουριστών, την προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων και την κατά συνέπεια οικονομική και επιχειρηματική ανάπτυξη της εκάστοτε περιοχής.

Εντούτοις, θα ισχυριστούμε κατά την έρευνα που παρουσιάζουμε, μπορούμε να εντοπίσουμε αρχές ανάλογες με αυτές του σύγχρονου Place Branding πολύ πριν την εποχή μας. Κατά τον 14^ο και 15^ο αιώνα για παράδειγμα, στην Ιταλία, κατά τη μετάβαση από στη Μεσαιωνική πολιτική, οικονομική και αστική οργάνωση στην ιταλική Αναγέννηση, και πιο συγκεκριμένα στην πόλη της Φλωρεντίας. Κατά την περίοδο αυτή, η αστική τάξη, πιεσμένη από τον πολιτικό και οικονομικό έλεγχο των φεουδαρχών αισθάνεται την ανάγκη, να μεταβάλει τις πολιτικές συνθήκες. Έτσι η οικογένεια των Μεδίκων, που ανήκει στην συντεχνία των παραγωγών μάλλινων υφασμάτων, ιδρύει την πρώτη τράπεζα της Ευρώπης και με την οικονομική ισχύ που σταδιακά αποκτά προχωρά στο πολιτικό έλεγχο της πόλης. Ταυτόχρονα, μετατρέπεται η οικογένεια των Μεδίκων, σε μαικήνες των τεχνών και του πολιτισμού, αλλάζοντας ριζικά το οικονομικό, πολιτικό, πολιτιστικό τοπίο της Φλωρεντίας, την ιστορική της ταυτότητα, δημιουργώντας την «Αναγέννηση», η οποία στη συνέχεια θα επηρεάσει ολόκληρη την Ευρώπη. **Αλλά ανάλογη, όπως θα περιγράψουμε στη συνέχεια, είναι και η μεταβολή της εποπτικής ταυτότητας της πόλης, σε επίπεδο αρχιτεκτονικού και αστικού σχεδιασμού, με προφανέστατη βελτίωση των όρων ανταγωνιστικής προβολής της στον χώρο της Ιταλικής χερσονήσου αλλά και της Ευρώπης.**

Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε την αλλαγή του πολιτικού πλαισίου, και την ανέλιξη στην εξουσία της οικογένειας των Μεδίκων, την δημιουργία την «Αναγέννησης» και αφού παραθέσουμε τις βασικές αρχές του Place Branding, θα προσπαθήσουμε να βρούμε τα κοινά σημεία της συγκρότησης και προώθησης της ταυτότητας της Αναγεννησιακής Φλωρεντίας με τις αρχές αυτές των σύγχρονων ανάλογων προσεγγίσεων. Θα επιδιώξουμε να αποδείξουμε επιπλέον πως Place Branding διαθέτει εντέλει στις περισσότερες των περιπτώσεων ενδιαφέρον και επιπτώσεις πολιτικές. .

Λέξεις κλειδιά

Φλωρεντία - Μεδίκοι – Duomo – Αναγέννηση – Ταυτότητα - Place branding - Πολιτική

Περίληψη στα Αγγλικά

We tend to think that the interest in building, strengthening and promoting the identity of cities, regions and states has become more intense over the past two centuries. That is the period when a specific scientific area has been developed around the object of "Place Branding". A scientific area that sets goals and strategies to attract tourists, investment funds and contributes to the economic and business development of a region.

However, as we will argue in this paper, we can identify principles similar to those of today's Place Branding a long time ago. In the 14th and 15th century, for example, in Italy, during the transition from Medieval politics, economic and bourgeois organization to the Italian Renaissance, and more specifically placed at the city of Florence. During this period, the bourgeoisie, was pressed by the political and economic control of the feudalists and felt the need to change the political conditions. Thus, the family of Medici, which belonged to the wool producers' guild, established the first bank of Europe. With the economic power they gradually acquired, they proceeded to the political control of the city. At the same time, the Medici family was transformed into arts and culture maquis, radically changing the economic, political and cultural landscape of Florence, its historical identity, creating the "Renaissance", which would consequently affect the whole Europe. In a similar way, a great change in the city's supervisory identity arguably was taking place at the level of architectural and urban planning, with clear improvement in the conditions of its competitive visibility both in the Italian peninsula and in Europe.

In this paper we will try to describe the change of the political framework, the development of the Medici family, the creation of the "Renaissance" and, after listing the basic principles of Place Branding, we will try to find the common points between the formation and promotion of the identity of Renaissance Florence with these principles of more modern approaches. We will also showcase that Place Branding ultimately has in most cases great interest and significant impact to politics.

Εισαγωγή

Το Αντικείμενο της διερεύνησης:

Στη διερεύνηση αυτή, γίνεται προσπάθεια να εξηγηθεί ότι αυτό που αποκαλούμε ‘place branding’ αποτελεί μια καινούργια χρήση ορών και πιθανότατα μια ένταξη στις επιστήμες του μάρκετινγκ μιας προσέγγισης η οποία χαρακτήριζε όλες τις ευφυείς πολιτιστικά και πολιτικά κοινωνίες του παρελθόντος και η οποία μπορεί να περιγράψει σε ιστορικά παραδείγματα όπως το παράδειγμα της Φλωρεντίας.

Στο συγκεκριμένο ιστορικό αυτό παράδειγμα αναφερόμαστε στην ενίσχυση της ταυτότητας του τόπου, σε σχέση με λόγους, οικονομικούς, πολιτικούς και πολιτιστικούς, που περιλαμβάνουν οπωσδήποτε τον αστικό σχεδιασμό και την αρχιτεκτονική.

Η Αφορμή της διερεύνησης:

Αφορμή επομένως της διερεύνησής μας αποτελεί η άποψη πως αυτό που αποκαλούμε «place branding» συνιστά μεν μια καινούργια χρήση όρων, αλλά αναφέρεται σε πρακτικές που οι ευφυείς κοινωνίες του παρελθόντος χρησιμοποιούσαν συχνά με τρόπο συνειδητό και συχνά εξαιρετικά επιτυχή .

Σκοπιμότητα: Με τη διερεύνησή μας γίνεται επιπλέον προσπάθεια να εξηγηθεί ότι, σε όλες τις περιπτώσεις, η συμμετοχή του αστικού σχεδιασμού και της αρχιτεκτονικής υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική για να παράγει *εποπτείες* ενίσχυσης της ταυτότητας του τόπου. Πρόκειται για παρατήρηση η οποία διαπιστώνεται σε διαφορετικά, από άποψη ιστορικής περιόδου, παραδείγματα, όπως η αρχαία Αθήνα, είτε η σύγχρονη Βαρκελώνη είτε, για το ενδιάμεσο χρονικά παράδειγμα, η αναγεννησιακή Φλωρεντία.

Ο εντοπισμός άλλωστε του παραδείγματος της Φλωρεντίας είναι εξαιρετικά σημαντικός καθώς αυτή αποτελεί την πόλη της Ευρώπης όπου αναπτύσσεται για πρώτη φορά αυτό που αποκαλούμε ‘Αναγέννηση’, δηλαδή ένας πολιτισμός συσχετισμένος με στρώματα ‘αστικά’, κοινωνικά στρώματα που κατοικούν σε πόλεις αλλά και στρώματα που αντιστοιχούν στην αστική τάξη. Όχι δηλαδή συσχετισμένος με τους παλαιούς φεουδάρχες και τους ευγενείς αλλά με μια καινούργια τάξη, πολιτική και οικονομική, η οποία συνδέεται με την παραγωγή, με την χρηματιστηριακή οικονομία και με την ανάπτυξη περισσότερων φιλελεύθερων, για την εποχή τους πολιτικών θεσμών που θα αποτελέσουν την αφετηρία της νεότερης Δυτικής αστικής δημοκρατίας.

Η Φλωρεντία και η πολιτική ταυτότητα της πόλης και της νεότερης αστικής Ευρωπαϊκής τάξης:

Η Φλωρεντία, ως το τονίσουμε εξ αρχής, αποτελεί το παράδειγμα της πρώτης πόλης όπου αναπτύσσεται νεότερος πολιτικός πολιτισμός στην Ευρώπη και όπου αναπτύσσεται, με νέους όρους, η ενίσχυση της ταυτότητας της πόλης, με σκοπό να επιτύχει την οικονομική της προβολή αλλά κυρίως προκειμένου να ενισχύσει την πολιτική της προβολή. Στόχος είναι να αποδείξει στους κατοίκους της, αλλά και στους υπόλοιπους κάτοικους της Ιταλίας και των ανταγωνιστικών Ευρωπαϊκών κρατών της, ότι η πόλη αυτή μπορεί να αποτελέσει κεντρικό πολιτικά παράδειγμα, δηλαδή σημείο

μεταλλαγής της ιστορίας και να προσελκύσει το οικονομικό ενδιαφέρον. Να προβάλλει δηλαδή προς τη τελευταία αυτή οικονομική κατεύθυνση, πέρα από την πολιτική της πρωτοκαθεδρία, τη σημασία της Φλωρεντίας ως κεντρικού, κυρίαρχου χρηματιστηριακού, εμπορικού και παραγωγικού κέντρου στην ιταλική χερσόνησο αλλά και στον ευρωπαϊκό χώρο.

Στο πλαίσιο αυτό οι Μέδικοι (Medici), ισχυρή πολική οικογένεια, η οποία συνδέεται με την πρώτη ανάπτυξη της Φλωρεντίας, φροντίζουν να παράγουν μια συνολική πολιτική και πολιτιστική ταυτότητα. Αυτό επιτυγχάνεται όταν, γίνονται μακίηνες των τεχνών και τις προβάλλουν κατά το δυνατό, επιμένοντας στις εποπτικά σημαντικότερες από αυτές, στις τέχνες του αστικού και αρχιτεκτονικού σχεδιασμού, δημιουργώντας αστικές αναπλάσεις και εμπλουτίζοντας τη Φλωρεντία με εξαιρετικά καινούργια αρχιτεκτονικά οικοδομήματα, όπως τον καθεδρικό ναό της πόλης, τη Santa Maria del Fiore με τον περίφημο τρούλο της, το Ospedale degli Innocenti και πολλά άλλα. Ταυτόχρονα η οικογένεια των Μεδίκων αποφασίζει να ταυτισθεί με ανάλογα παραδείγματα ισχυρής πολιτιστικής και πολιτικής ταυτότητας του παρελθόντος, αναβιώνοντας το αρχαίο Ρωμαϊκό και Ελληνικό παρελθόν.

Εν ολίγοις ότι αποτέλεσε για τον πολιτισμό και την πολιτική συνθήκη του αρχαίου κόσμου η αρχαία Αθήνα ή η αρχαία Ρώμη, αποτελεί για την νεότερη Ευρωπαϊκή ιστορία η Φλωρεντία, θα ισχυριστούν οι Μέδικοι και οι λόγιοι της Φλωρεντίας, ενισχύοντας, 'ταυτίζοντας' τη σύγχρονη τους ταυτότητα με την ταυτότητα των αρχαίων λαμπρών πολιτισμών.

Η Φλωρεντία γίνεται έτσι μια πόλη που συγκροτεί την αστική ταυτότητα της και την ταυτότητα αυτή την εξάγει συνολικά, στη συνέχεια, ως πολιτική ταυτότητα όλης της bourgeoisie Ευρώπης. Στο πλαίσιο αυτό, η Φλωρεντία δεν ενισχύει απλά την ταυτότητα της σε επίπεδο κατασκευής της πόλης, αλλά θα προσπαθήσει να την ενισχύσει, κύρια στο επίπεδο της πολιτικής προβολής της. Για να επιτύχει το σκοπό αυτό, θα προσπαθήσει να ταυτιστεί με τα μεγαλύτερα δυνατά παλαιότερα ιστορικά παραδείγματα, το σημειώσαμε ήδη, την αρχαία Ρώμη και την Αρχαία Αθήνα, συγκροτώντας η ίδια πολιτικά και πολιτιστικά παραδείγματα: εικαστικές τέχνες, δημόσια κτήρια και ναούς, αστικές σχεδιασμένες ενότητες, προσωπικότητες των γραμμάτων, των τεχνών και του πολιτικού προσκήνιου και αποσπώντας από παλαιότερες περιόδους, το τονίζουμε διαρκώς, όλα τα στοιχεία που θα μπορούσαν να ενισχύσουν την ταυτότητα της.

Η συνήθης περιγραφή της προσπάθειας συγκρότησης place branding:

Το place branding, η οικονομικά ανταγωνιστική ταυτότητα του τόπου, δηλώνεται συνήθως ως διαδικασία ανακάλυψης-σύλληψης, δημιουργίας και ανάπτυξης της ιδεών και σχεδίων για την ενίσχυση, ανακατασκευή ή εξαρχής κατασκευή και προώθηση της ταυτότητας του τόπου, καθορίζοντας τα χαρακτηριστικά και την ατμόσφαιρα και στη συνέχεια οικοδομώντας της αίσθησης της τοποθεσίας. Αυτή η προσπάθεια, σημειώνουν οι ερευνητές του αντικειμένου, απαιτεί επενδύσεις σε εξοπλισμό (π.χ. υποδομές, κτίρια), λογισμικό (π.χ. εκδηλώσεις, συγκρότηση αφηγήσεων), «orgware» (π.χ. συνεταιριστικές οργανωτικές δομές) και εικονική πραγματικότητα (π.χ. σύμβολα και συμβολικές ενέργειες, ιστοσελίδες). **(Ορισμός από τους Robert Govers, Erik van 't Klooster, Gerard van Keken.)** (Τσαγκαράκης, 2016)

Συμπερασματικά επομένως, η παραγωγή του Place branding συνδέεται συνήθως με την προσπάθεια ενίσχυσης των οικονομικών διεργασιών σε μια περιοχή όπως, κυρίως, με τον τουρισμό ή την περιήγηση και την προσέλκυση επενδύσεων

Η ιδιαιτερότητα της διερεύνησης μας:

Σε αντίθεση με την προηγούμενη προσέγγιση, στη διπλωματική εργασία μας, προσπαθούμε να αποδείξουμε κάτι σημαντικότερο. Ότι πέρα από όσα ήδη αναφέραμε, η ενίσχυση της ταυτότητας του τόπου παράγει και αποτελέσματα πολιτικά, τα οποία μπορεί να συνοδεύονται βέβαια και από επιτυχία οικονομική, από προσέλκυση περιηγητών-τουριστών ή επενδύσεων. ***Αλλά το σημαντικότερο που μπορεί να επιτευχθεί με αυτήν την ενίσχυση της ταυτότητας, σύμφωνα με τη δική μας υπόθεση εργασίας, είναι μάλλον η συγκρότηση πολιτικής συνείδησης.*** Χαρακτηριστικό είναι άλλωστε το νεότερο παράδειγμα της Βαρκελώνης η οποία, αφού αναπτύσσει το σύγχρονο της place branding, συνδέει εντέλει, με μεγάλη έμφαση, την επιτυχία αυτής της προσπάθειας, με την απαίτηση της Καταλανικής ανεξαρτητοποίησης .

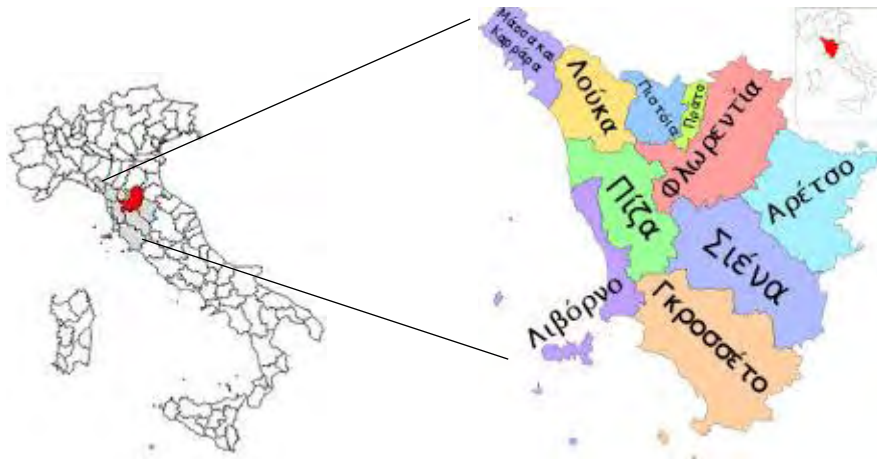
Βασική Μεθοδολογική Πρόθεση:

Μεθοδολογική μας πρόθεση είναι επομένως, να χρησιμοποιήσουμε τα στοιχεία αναφοράς στους σύγχρονους όρους place branding ,ανατρέποντας τον οικονομικό τους αρχικά προσανατολισμό προς μια πολιτική κατεύθυνση. Για τον λόγο αυτό επιλέχτηκε το σημαντικότερο πρωτογενές πολιτικά παράδειγμα συγκρότησης αστικής ταυτότητας στη νεότερη Ευρώπη, δηλαδή η Φλωρεντία.

Κεφάλαιο 1 : Περιγραφή της περιοχής μελέτης

1.1.Χωρικά- τοπικά χαρακτηριστικά της Φλωρεντίας

Η πόλη της Φλωρεντίας βρίσκεται σχεδόν στο κέντρο ιταλικής χερσονήσου, και απέχει περίπου 230 χμλ, προς τα βορειοανατολικά, από τη Ρώμη. Είναι πρωτεύουσα της περιφέρειας της Τοσκάνης και της ομώνυμης επαρχίας, η οποία και αποτελείται από 44 δήμους. Η επαρχία¹ της Φλωρεντίας έχει έκταση 3500 τ.χλμ και πληθυσμό 980.000 κατοίκους περίπου. Συνορεύει βορειοανατολικά με τις επαρχίες Μπολόνια, Φορλί-Τσεζενα, νοτιοανατολικά με την επαρχία Αρέτσο, νοτια με την επαρχία Σιένα και δυτικά με τις επαρχίες Πίζα, Πιστόια και Πράτο. Η πόλη της Φλωρεντίας αριθμεί περίπου 400.000 κάτοικους, δηλαδή κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό της επαρχίας και έχει έκταση 105 τ.χλμ περίπου. (Εγκυκλοπαίδεια:Παπυρος Λαρούς Μπριτάνικα,1992 τομ.60 :33)

Ε 1.1: Η χωροθέτηση της επαρχία της Φλωρεντία στο χάρτη της Ιταλίας

Βασικό στοιχείο της χωροταξικής διάρθρωσης της πόλης και του τοπίου που την περιβάλλει, αποτελεί ο ποταμός Αρνο που διαρρέει την Φλωρεντία με βορειοανατολική-νοτιοδυτική κατεύθυνση. Αν και η ίδια η πόλη είναι σχετικά επίπεδη, περικλείεται από τους καταπράσινους λόφους της Τοσκάνης, οι οποίοι είναι καλυμμένοι από αγροκτήματα, αμπελώνες και δεντρόκηπους.

Αυτό ίσως το ειδυλλιακό περιβάλλον δικαιολογεί το όνομα της πόλης , που σημαίνει «Ανθούσα». Θα σημειώσουμε πως η Φλωρεντία οφείλει σε μεγάλο βαθμό την ευημερία της στον ποταμό Αρνο και πως η ποιότητα του περιαστικού τοπίου, η παρόχθια βλάστηση του ποταμού Αρνο και ρευμάτων του, συνεχίζεται με σημαντικούς πνεύμονες αστικού πρασίνου αποτελούν, τους κήπους Boboli και το πάρκο ντε Κασίνε.

¹ Οι **επαρχίες** (ιταλικά: *province*, στον ενικό *provincia*) είναι βαθμός διοικητικής διαίρεσης μεσαίου βαθμού στην Ιταλία, μεταξύ των δήμων και των περιφερειών. Μία επαρχία αποτελείται από πολλούς δήμους, ενώ ένα σύνολο επαρχιών συνιστούν μία περιφέρεια.<https://el.wikipedia.org> [16/4/2017]

Η διάρθρωση του κέντρου της νεότερης και της σύγχρονης πόλης ακολουθεί περίπου εκείνη του αρχαίου δήμου, του ρωμαϊκού *municipium*. Η αγορά των ρωμαϊκών χρόνων, κέντρο του εμπορίου και της κοινωνικής ζωής, βρίσκονται στην σημερινή πλατεία της Δημοκρατίας, που αποτελεί το κέντρο της σύγχρονης πόλης. Οι κυριότεροι λεωφόροι της πόλης ακολουθούν την χάραξη των αρχαίων δρόμων που την διέσχιζαν. (Εγκυκλοπαίδεια: Παπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, 1992 τομ.60 :32)

1.2. Ιστορικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά

Η Φλωρεντία πιθανολογείται ότι ιδρύθηκε το 200 π.Χ, νότια της πόλης Φιέζολε. Το 82 π.χ καταστράφηκε από τον Σύλλα και ανοικοδομήθηκε το 59 πΧ, όταν ο Ιούλιος Καίσαρας παραχώρησε την περιοχή σε παλαιούς πολεμιστές του, εξαιτίας του εύφορου εδάφους της αλλά και της γειτνίασης της με την Κασσία οδό².

Από τον 4^ο αιώνα και μετά στη πολη ταλαιπωρείται από εισβολές και καταστροφές, ενώ η κυριαρχία της αλλάζει συνεχώς χέρια. Στις αρχές του 11^{ου} αιώνα μ.Χ ,η πολη περνάει στα χέρια του Πάπα Γρηγορίου Ζ' και αρχίζει να γνωρίζει μεγάλη ευημερία.

Το 1152 ο νέος αυτοκράτορας της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, Friedrich I Barbarossa, εξοργισμένος από επίθεση των Φλωρεντινών στρατευμάτων στις γύρω περιοχή, όρισε αντιπρόσωπο του στη διοίκηση της πόλης. Στα επόμενα χρόνια η κίνηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία εντάσεων στην περιοχή, μεταξύ των φιλομοναρχικών και των φιλοπαπικών ισχυρών οικογενειών, ώσπου το 1183 με συνθήκη που παραχώρησε ο Friedrich I, οι ιταλικές κοινότητες απέκτησαν κυριαρχικά δικαιώματα και έτσι η Φλωρεντία εξελίχθηκε σε πόλη-κράτος.

Τον 14^ο αιώνα, μια πανίσχυρη οικογένειά τραπεζιτών, οι Μεδικοί αναλαμβάνουν την τύχη της πόλης.

Η συγκέντρωση της τεράστιας περιουσίας των Μεδίκων ξεκίνησε από τον Ιωάννη των Μεδίκων, έμπορο μάλλινων υφασμάτων, μέλους της συντεχνίας και δημιουργού της τράπεζας των Μεδίκων. Την περιουσία του πατέρα του επέκτειναν ο Cosimo των Μεδίκων, ο «Πρεσβύτερος» και την παράδοση συνέχισε ο εγγονός του Cosimo, ο Lorenzo των Μεδίκων ο «Μεγαλοπρεπής». Το ενδιαφέρον που έδειχναν οι Μεδικοί, αλλά και άλλες αριστοκρατικές οικογένειες, για τις τέχνες σε συνδυασμό με την αναβίωση του ενδιαφέροντος για την κλασική γραμματεία και τις ανθρωπιστικές σπουδές, έθεσαν τις ιδανικές προϋποθέσεις για μια πρωτοφανή καλλιτεχνική αφύπνιση, την Αναγέννηση. Μετά το θάνατο του Cosimo I' η ισχύς των Μεδίκων άρχισε σιγά σιγά να φθίνει, μέχρι και το θάνατο του τελευταίου μέλος της οικογένειας το 1737.

Στη συνέχεια η πόλη περιήλθε με συνθήκη στον Francisco I' της Αυστρίας και παρέμεινε υπό τον αυστριακό ζυγό –εκτός από τα χρόνια της διακυβέρνησης του Ναπολέοντα- μέχρι την Ιταλική ενοποίηση το 1860 μ.Χ. Από τότε οι δύο χειρότερες στιγμές στην ιστορία της πόλης, ήταν το 1944 όταν οι γερμανικές δυνάμεις ανατινάζουν τμήμα της πόλης καταστρέφοντας ανεκτίμητους θησαυρούς, ενώ τις 4 Νοεμβρίου του 1966 ο ποταμός Άρνο πλημμύρισε, πνίγοντας μεγάλο αριθμό ανθρώπων και καταστρέφοντας χιλιάδες έργα τέχνης.

² Η Κασσία οδός ένωνε την Ρώμη με την βόρεια Ιταλία.

Σήμερα η πόλη ευημερεί όσο ποτέ χάρη στον τουρισμό και την αθάνατη κλωστοϋφαντουργία και βυρσοδεψία της.

1.3.Φλωρεντία, η αρχή της Αναγέννησης

Για πρώτη φορά στην αφετηρία της ιταλικής αναγέννησης οι αναπτυσσόμενοι νέοι παραγωγοί, δηλαδή η αστική τάξη που αναπτύσσεται και παράγει εμπορεύσιμα προϊόντα, κινητοποιούνται πολιτικά προς μια περισσότερο ελεύθερη οικονομία (κάτω από τις πολιτικές πιέσεις και τους φόρους των φεουδαρχών), Η αστικού προσανατολισμού νέα αυτή κοινωνική τάξη πείθει τα ευρύτερα κοινωνικά στρώματα να τη στηρίξουν, ώστε να αποτινάξει τον έλεγχο της φεουδαρχίας και να παράγει μια καινούργια μορφή πολιτικής διακυβέρνησης, η οποία αντιστοιχεί σε μια αστική ολιγαρχία. Η πολιτική αυτή ανατροπή συμβαίνει στην περιοχή της Τοσκάνης, για πρώτη φορά στην νεότερη Ευρώπη, ξεκινώντας ήδη από τον 13^ο αιώνα. (Skinner,2005: 101-222.)

Για να επιτευχθεί αυτή η μεταστροφή όμως τα υψηλότερα αστικά στρώματα που αποτελούν τους φορείς της, πρέπει να πείσουν τις μέσες και κατώτερες κοινωνικές ομάδες το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας θα είναι θετικό, εξασφαλίζοντας έτσι την ευρύτερη κοινωνική συναίνεση. Η συναίνεση αυτή, συνδέεται με τη συγκρότηση νέας πολιτικής συνείδησης που αναφέρεται βέβαια στη συγκρότηση μιας νέας αξιολογής ταυτότητας. Για το σκοπό αυτό οι Μέδικοι θα συσχετιστούν με την πολιτιστική ταυτότητα των αρχαίων πολιτισμών, του Ρωμαϊκού και Αθηναϊκού και εντέλει με την πολιτική τους ταυτότητα. Θα παραχθεί τότε ο κλασικισμός, ως εποπτική αναφορά στην κλασική αρχαιότητα και στη συνέχεια η Αναγέννηση, ως επανίδρυση- αναγέννηση του αρχαίου πολιτισμού και των αρχαίων πολιτικών σχημάτων).(Μωραΐτης,2015:80-85)

Παράλο που αυτό που παράγεται στην Τοσκάνη είναι κάτι τελείως καινούργιο, οι Μέδικοι και οι Φλωρεντίνοι της περιόδου θέλουν να το βλέπουν, σαν επιστροφή στις πολιτικές και πολιτιστικές αξίες του αρχαίου ρωμαϊκού και αθηναϊκού κόσμου, με τους οποίους αισθάνονται να ταυτίζονται, θεωρώντας ότι αυτές οι αξίες διαμορφώνουν και τη δική τους ταυτότητα. Συγκροτούν έτσι μια πολιτική ταυτότητα με σκοπό να αναπτύξουν την αστική διακυβέρνηση με τον ισχυρότερο δυνατό τρόπο, σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κομμάτι την Ιταλίας μπορούν, υπό τον έλεγχο τους.

Η ιστορία της δομής της πόλης εκείνη την περίοδο αντανακλά τις εξελίξεις, τις κοινωνικές, τις πολιτικές, τις πολιτισμικές και τις στρατιωτικές οποίες επιδρούσαν στη πόλη και τους κάτοικους. Αυτή την περίοδο, μεταξύ 1400 μ.χ και 1600 μΧ κατασκευάστηκαν αρχιτεκτονήματα, καινούριες πλατείες αλλά και αμυντικές οχυρώσεις περισσότερο ισχυρά και εξελιγμένα από τα προηγούμενα και τα αποτελέσματα μιας στιβαρής διοίκησης είναι ορατά. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και το ενδιαφέρον που σημειώσαμε ήδη, για την αρχαιότητα, Ρωμαϊκή και Ελληνική την οποία οι Φλωρεντίνοι αναπολούν με νοσταλγία καθώς θεωρούν τους εαυτούς τους κληρονόμους των αρχαίων παραδόσεων. Παράδειγμα το Βαπτιστήρι της Φλωρεντίας, που κτίστηκε τον 14ο αιώνα, σε μίμηση της ρωμαϊκής αρχιτεκτονικής, εμπνευσμένο από έναν αρχαίο ναό του θεού Άρη.

Ε 1.2: Το Βαπτιστήρι

Στο πλαίσιο αυτό γίνεται φανερό πως το σημαντικό στοιχείο το οποίο επηρέασε τον σχεδιασμό της Φλωρεντίας της Αναγέννησης είναι η αλλαγή στις μορφές της διακυβέρνησης. (Μωραΐτης,2015:100) Την περίοδο 1400- 1700 μΧ η εξουσία περνάει συγκεντρώνεται σταδιακά στα χέρια των λίγων. Έτσι αρχική συναινετική διακυβέρνηση εκ μέρους της ευρύτερης αστικής κοινότητας που είχε στηρίξει και παράγει την αρχική πολιτική μεταβολή, το *governo comunale*, που αφορούσε την πολιτική συμφωνία μεταξύ της μέσης αστικής, των συντεχνιών και της μεγαλοαστικής τάξης, φθίνει και εξελίσσεται σε μια διακυβέρνηση συγκεντρωτική που φορέας της ουσιαστικά είναι μία μόνο οικογένεια, η οικογένεια των Μεδίκων.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε πως οι αλλαγές στη μορφή της διακυβέρνησης, στην πολιτική ταυτότητα της κοινωνίας, αντανακλώνται στην αρχιτεκτονική και τη χωρική οργάνωση της πόλης, στην ταυτότητα της πόλης. Όλες οι συλλογικές πολιτικές ενέργειες της πόλης περνάν σταδιακά την οικογένεια των Μεδίκων, η οποία τις χρησιμοποιεί σαν όχημα για την κοινωνική της άνοδο, και σαν έδρα των πολιτικών τις επιδιώξεων. Παλινδρομούμε τότε σε προηγούμενες, πριν από την κοινοτική διακυβέρνηση (*governo comunale*) αυταρχικές μορφές εξουσίας, με άλλον «μανδύα».

Η ισχυρή οικογένεια αντικαθιστά στους συλλογικούς θεσμούς είτε καταργώντας τους είτε απογυμνώνοντας τους από κάθε ουσιαστική εξουσία.

Οι καινούργιοι κυρίαρχοι συγκεντρώνουν σταδιακά όλο και περισσότερη δύναμη, με τους κλασσικούς τρόπους, δηλαδή συγκεντρώνοντας πλούτο, πολιτικές και εκκλησιαστικές εξουσίες, κάνοντας γάμους με μέλη ισχυρών και ευγενών οικογενειών

Κεφάλαιο 2 : η πολιτική και πολιτιστική σημασία της Φλωρεντίας την εποχή των Μεδίκων και της Αναγέννησης

2.1. Η ιστορία των Μεδίκων

Το 1400 η Φλωρεντία δεν έμοιαζε με καμία άλλη πόλη της Ευρώπης, ήταν ένα μεγάλο εμπορικό κέντρο στην καρδιά της Τοσκάνης με δημοκρατικό καθεστώς. Οι ισχυρές οικογένειες μάχονταν για την πολιτική εξουσία.

Ο Giovanni των Μεδίκων, ο πατριάρχης της οικογένειας, από φτωχός αγρότης έγινε επιτυχημένος έμπορος. Επέλεγε πολύ προσεχτικά του πελάτες του, καθώς δεν τον ενδιέφερε μόνο το κέρδος αλλά και η αξιοπιστία. Στο πίσω δωμάτιο του καταστήματος του, με τα μάλλινα υφάσματα, δημιούργησε μία νέα μικρή επιχείρηση, την τράπεζα των Μεδίκων

E 2.1: Giovanni di Bicci de' Medici έργο του Cristofano dell'Altissimo

2.2. Από της συνεργασία με τους πειρατές στο πολιτικό προσκήνιο

Ένας από τους πελάτες του Giovanni ήταν ο Baldassare Cossa, ένας πειρατής, που άλλαξε πλεύση και έγινε κληρικός, έχοντας όμως πολύ υψηλές φιλοδοξίες που έφταναν μέχρι και το αξίωμα του Πάπα. Για να πετύχει τις φιλοδοξίες αυτές το μόνο που χρειαζόταν ήταν χρήματα. Ο Giovanni των Μεδίκων, γνωρίζοντας ότι στην εκκλησία, την εποχή εκείνη, επικρατούσε χάος και εκμεταλλευόμενος τις περιστάσεις, χρηματοδότησε τον Cossa παραχωρώντας, μέσω της τράπεζας του, ένα μεγάλο δάνειο, παίρνοντας έτσι ένα τεράστιο ρίσκο για την τότε μικρή του επιχείρηση. Με τη οικονομική στήριξη των Μεδίκων ο Cossa ανελίχθηκε από ιερέας σε καρδινάλιο και το 1410 μΧ εξελέγη Πάπας, ως John XXIII. Από τις πρώτες προτεραιότητες του νέου Πάπα ήταν η αναζήτηση μιας έμπιστης τράπεζας για τα κεφάλαια της εκκλησίας, δηλαδή αυτής των Μεδίκων.

Ε 2.2: Πάπας John XXIII'

Ε 2.3: Cosimo de' Medici έργο του Agnolo Bronzino. 1505 μ.Χ

Ο Giovanni και ο γιός του Cosimo έλεγχαν πλέον πλήρως τον παπικό λογαριασμό, και έγιναν γνωστοί ως οι «τραπεζίτες του Θεού». Η επόμενη επιτυχία τους αφορούσε την επέκταση της δραστηριότητάς τους πέρα από τη χρηματοδότηση της Αγίας Έδρας, στον σταδιακό οικονομικό έλεγχο μεγάλων οικογενειών της Φλωρεντίας, της Ιταλίας και της Ευρώπης. (Brotton, J : Professor of Renaissance Studies at Queen Mary University of Londo :ντοκ.³)

2.3. Η κατασκευή ενός τοπόσημου, η Santa Maria del Fiore

Με την ξαφνική κοινωνική τους αναβάθμιση οι Μέδικοι εντάχθηκαν στην ελίτ των ισχυρών της Φλωρεντίας, όμως όπως όλες οι ισχυρές οικογένειές της εποχής ήταν εγκλωβισμένοι στην ταπεινωτική χαμηλής ποιότητας διαμόρφωση της πόλης. Ο ημιτελής καθεδρικός ναός, το Duomo, στοίχειωνε την πόλη επί 100 περίπου χρόνια. Οι πρώ-

³ Οι αναφορές με τη σημείωση 'ντοκ.' αντιστοιχούν σε σκηνές του ντοκιμαντέρ :*The Medici. The Godfathers of the Renaissance* (2004)

τοι αρχιτέκτονες ήταν πολύ φιλόδοξοι, ήθελα να κτίσουν το μεγαλύτερο καθεδρικό ναό του κόσμου, όμως δεν κατάφεραν ποτέ να τον τελειώσουν.

Ας τονίσουμε εδώ πως ο καθεδρικός ναός, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο κτίσμα, συμβόλιζε την ταυτότητα της πόλης. Το ημιτελές έργο αντιστοιχούσε λοιπόν σε ένα είδος «ακρωτηριασμού», καθώς χωρίς καθεδρικό ναό δεν είχες σημαντικό, κεντρικό ιερό οικοδόμημα. (Fantoni, M Director of the Georgetown University Firenze: ντοκ.)

Ο Cosimo είχε μεγαλώσει στη σκιά του καθεδρικού. Πλέον με τον πατέρα του βρίσκονταν στο κατώφλι της εξουσίας και ίσως μπορούσαν να εφαρμόσουν τις επιχειρηματικές τους δεξιότητες, θεραπεύοντας το μεγαλύτερο ορατό πρόβλημα της πόλης και προσφέροντας δόξα και ενίσχυση της εξουσίας στην οικογένεια των Μεδίκων. Το Duomo δεν ολοκληρώθηκε επομένως για θρησκευτικούς λόγους απλώς. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό πως δεν ολοκληρώνεται με χρήματα των κυβερνόντων, αλλά με τα χρήματα της συντεχνίας των παραγωγών μάλλινων υφασμάτων η οποία ήταν και η ισχυρότερη παραγωγική συντεχνία εκείνης της εποχής, πουλώντας υφάσματα για ρούχα σε όλη την Ευρώπη. Οι Μεδικοί συμμετέχουν στη χρηματοδότηση όχι ως κυβερνήτες, αλλά ως μέλη της συντεχνίας. Έτσι ο ναός αποφασίζεται να ολοκληρωθεί ώστε να προβάλλει την ισχύ της πόλης και της κοινωνίας, της κοινωνίας των Μεδίκων, των εμπόρων και των παραγωγών. Για το λόγο αυτό ο ναός φιλοδοξούσε να είναι η μεγαλύτερη και δυσκολότερη κτηριακή κατασκευή στον (Ευρωπαϊκό) κόσμο.

Θα σημειώσουμε ακόμη πως οι Μεδικοί και οι ευγενείς οικογένειές την εποχή της απολυταρχίας, πραγματοποιούν τις τελετές κατά τις οποίες επεδείκνυαν την κυριαρχία και την υπεροχή τους, τις στέψεις, γάμους, βαπτίσεις δημόσια, στους σημαντικότερους ναούς. Το Duomo θα αποτελούσε επομένως ένα ενεργό τοπόσημο, γεγονός Αυτό εξηγεί τον ενδιαφέρον που έδειξαν για την λαμπρότητα του καθεδρικού ναού, στολίζοντας τον με έργα υπέροχα, τόσο στο εσωτερικό του όσο και στην όψη του μεταγενέστερα. (Saslow, M Professor City University of New York: ντοκ)

Η συμμετοχή του Filippo Brunelleschi:

Την εποχή του ενδιαφέροντος μας στη Φλωρεντία ζεί μια αυτοδίδακτη ιδιοφυΐα, με εμμονή στη μελέτη των επιτευγμάτων του αρχαίου, κλασικού κόσμου.. Πρόκειται για τον Filippo Brunelleschi. Δε φημιζόταν για τον εύκολο του χαρακτήρα, αλλά οι Μεδικοί που είχαν στηρίξει έναν πειρατή για να γίνει Πάπας, δεν είχαν πρόβλημα με τον οξύθυμο χαρακτήρα ενός ανορθόδοξου αλλά πολλά υποσχόμενου αρχιτέκτονα. Όσο για τα κλασικά του ενδιαφέροντα, αυτά βέβαια εντάσσονται στη γενικότερη προσπάθεια ταύτισης της περιόδου με την ταυτότητα του αρχαίου κόσμου. Έτσι ο όραμα του Brunelleschi αντιστοιχεί η αναβίωση των ιδεών του παρελθόντος.

Ε 2.4: Μαρμάρινο άγαλμα του Filippo Brunelleschi

Το 1419 ήδη, σχεδιάζει ένα νέο ορφανοτροφείο για τη Φλωρεντία που αποτελεί τη έκθεση των δικών του ιδεών και προσφέρει μια πρώτη ευκαιρία προβολής των φιλοδοξιών των Μεδίκων για την αναβάθμιση της ταυτότητας της πόλης. Ο Brunelleschi εφαρμόζει στο ορφανοτροφείο αυτό, στο Ospedale degli Innocenti, τον κλασικό ρυθμό της αρχιτεκτονικής που είχε να χρησιμοποιηθεί πάνω από χίλια χρόνια. Οι κάτοικοι της Φλωρεντίας ήταν τόσο ενθουσιασμένοι με την κατασκευή του νέο εγχειρήματος, που συγκεντρώνονται έξω από το κτήριο και παρακολουθούν την οικοδόμησή, του καθώς δεν είχαν δει ποτέ κανέναν να κτίζει με παρόμοια τεχνοτροπία. (Millon και Magnago Lampugnani, 1994:321)

Ε 2.5: Ospedale degli Innocenti

Πρόκειται για συγκλονιστική, επιτυχημένη απόπειρα παραγωγής αρχιτεκτονικής, αστικής, πολιτιστικής και εντέλει πολιτικής ταυτότητας, που εξακολουθεί να παράγει αποτελέσματα έως σήμερα. Πρώτη φορά, από την εποχή της αρχαίας Ρώμης, χρησιμοποιούνται κίονες για υποστήριξη. Από το όραμα του Brunelleschi γεννήθηκε το όραμα της κλασικής απλότητας. Μια αρχιτεκτονική επανάσταση σε όλη την Ευρώπη. Για τους Μεδίκους ήταν μόνο η αρχή. Το όραμα του Cosimo μαζί με τον Brunelleschi ήταν να δημιουργήσουν μια νέα πόλη με πρότυπο τη αρχαία Ρώμη και Αθήνα.

Οι Μεδικοί ακολούθησαν όλες τις τεχνικές προβολής της εξουσίας τους. Συνάπτουν συμφωνίες για δημόσια και ιδιωτικά έργα, με σκοπό να προωθήσουν την ιδιαίτερη πολιτική τους ταυτότητα στον υπόλοιπο κόσμο, στηρίζουν την τέχνη και τη λογοτεχνία χρησιμοποιώντας διανοητές που γράφουν γι' αυτούς, υποστηρίζοντας ότι εξυπηρετούσε το σκοπό τους. Έτσι, με την υποστήριξη των Μεδίκων ο Brunelleschi αποδέχεται την πρόκληση της αποπεράτωσης του καθεδρικού ναού, τη μεγαλύτερη πρόκληση της για την αστική και πολιτική ταυτότητα στη Φλωρεντία της εποχής.

Το όραμα του Brunelleschi ήταν να κατασκευάσει τον μεγαλύτερο τρούλο καθεδρικού ναού της Χριστιανοσύνης, χωρίς ενδιάμεσα στηρίγματα. Γνωρίζοντας τον κίνδυνο της κλοπής των ιδεών του κατέγραφε τους υπολογισμούς του με τη μορφή κωδίκων, αρνούμενος να εξηγήσει τε λεπτομέρειες του σχεδίου του. Αυτό που θα επιχειρούσε όμως δεν είχε προηγούμενο και επιφύλασσε πολλούς κινδύνους. Έπρεπε να «ξαναγράψει» τους νόμους της Δυτικής αρχιτεκτονικής ή να παράγει τη νέα αναγεννησιακή της ταυτότητα.

Ο αρχιτέκτονας εμπνεύστηκε από τον πολιτισμό του αρχαίου κόσμου. Στην αρχαία Ρώμη είχαν οικοδομηθεί αρχιτεκτονικά αριστουργήματα, κτίσματα όπως το Πάνθεον, ο οίκος των θεών, που ήταν ο πιο μεγάλος προηγούμενος ναός του κόσμου, με στέγαση χωρίς υποστηρίγματα.

Έτσι ο Brunelleschi στηρίχτηκε στην αρχιτεκτονική και στην ίδια τεχνική κατασκευής του Πάνθεον, ώστε ο καθεδρικός να εκφράζει το ίδιο πνεύμα. ; Άντλησε γι' αυτό πολύτιμα στοιχεία από το σχέδιο του Πάνθεον, αλλά δε δανείστηκε μόνο την αισθητική του ποιότητα. Χρησιμοποίησε επίσης τον τρόπο που οικοδομήθηκε.

Αυτό που εκπλήσσει μέχρι σήμερα δεν είναι μόνο το μέγεθος του, Duomo αλλά και το γεγονός ότι είναι από τους ελάχιστους καθεδρικούς που έχουν διατηρηθεί από εκείνη την εποχή.

Ε 2.6: Ξυλική λεπτομέρεια από μικρογραφία του τρούλου της Santa Maria del Fiore στο μουσείο του Duomo

Ε 2.7: Μικρογραφία του τρούλου της Santa Maria del Fiore στο μουσείο του Duomo

2.4. Η αρχιτεκτονικές αλλαγές στη πόλη

Εκτός από τα δημόσια και ιερά κτίρια οι Μεδικοί χρησιμοποίησαν συνολικότερα για την επίδειξη και επιβολή της δύναμής τους, την αρχιτεκτονική της πόλης. Άρχισαν να κατασκευάζουν επιβλητικές ιδιωτικές κατοικίες (palazzi), για τα περισσότερα διακεκριμένα μέλη της οικογένειας.

Ο Cosimo των Μεδίκων ήταν ο πρώτος που ξεκίνησε να χτίζει μια ανάλογη κατοικία το 1443 μ.Χ και, αμέσως μετά, πολλές ισχυρές οικογένειες των μιμήθηκαν. Αυτή η αλλαγή στην κοινωνική συμπεριφορά δημιούργησε μια οικοδομική έκρηξη στην πόλη της Φλωρεντίας

Σε επίπεδο γενικότερης πολεοδομικής συγκρότησης, παρά τις πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές αλλαγές που δέχεται η πόλη, δεν προκύπτει μια νέα συνολική

πολεοδομική οργάνωση που να χαρακτηρίζεται ως Αναγεννησιακή, καθώς ο αστικός ιστός αναπτύσσονταν γύρω από τις υπάρχουσες δομές. Υπήρξαν όμως βελτιώσεις όπως αυτές που αφορούσαν τις αστικές υποδομές, τις υπηρεσίες των δρόμων για παράδειγμα που το όνομα τους εξαρτόνταν από την κάθε πόλη («maestri di strada» στη Ρωμη, «viari» στη Σιένα και «Sei incaricati del Recupero dei Diritti, della Giurisdizione e della Proprieta del Comune» στη Φλωρεντία). Οι υπηρεσίες αυτές κατασκεύαζαν δρόμους, έλεγχαν το οδόστρωμα, το πλάτος των δρόμων και την καθαριότητα τους. Επίσης είχαν καθήκον να ελέγχουν τις θέσεις των πάγκων μπροστά από τα καταστήματα ώστε να διατηρείται σταθερό το πλάτος των δρόμων και να είναι ανεμπόδιστη η κυκλοφορία σε αυτούς. Τέλος διαμόρφωναν την πλακόστρωση των δρόμων που έδωσε μια καινούργια χαρακτηριστική αλλαγή στην όψη και την ταυτότητα της πόλης. (Millon και Magnago Lampugnani, 1994:206)

Η απόδειξη πάντως της σύνθεσης της επιρροής του κλασσικού κόσμου και του κύρους της εξουσίας της οικογένειας, αντιπροσωπεύεται από το «palazzo» της. Στις πόλεις του Μεσαίωνα τα κτίρια της διοίκησης ήταν μια σειρά από μικρές κτηριακές μονάδες, γύρω από έναν πύργο που δημιουργούσαν την οχυρωμένη φρουριακή κατασκευή. ενώ στα τέλη του Μεσαίωνα άρχισε να διαμορφώνεται μια αρχιτεκτονική η οποία χαρακτηρίζεται από μια συνεχή όψη σε ένα μεμονωμένο συμπαγές κτίριο. Αυτή η αρχιτεκτονική-αστική προσέγγιση συναντώνταν μόνο στα κτίρια διοίκησης (palazzi comunali) με χαρακτηριστικό παράδειγμα το Palazzo Vecchio στη Φλωρεντία που άρχισε να χτίζεται το 1240 μ.Χ. Η αρχιτεκτονική του κτιρίου αυτού είχε δύο βασικά χαρακτηριστικά. Τη συμπαγή τετράγωνη πέτρα στην όψη και τον πύργο στην μία του μεριά, σημεία αναφοράς και των δύο στην εξουσία της αστικής κοινότητας. Αυτή η όψη, σαν έκφραση πολιτικής δύναμης, απέκτησε μία καινούργια έννοια στα χέρια των εμπόρων, δηλαδή στα ιδιωτικά παλάτια του 15^{ου} αιώνα. Χρησιμοποιώντας τη επιρροή που είχε αυτή η όψη να απευθύνεται στο λαό ως σύμβολο εξουσίας, οι πλούσιοι έμποροι άρχισαν να κατασκευάζουν επιβλητικά κτίρια (palazzi) που αντανάκλούσαν το πέρασμα της εξουσίας στην signoria και τέλος στην οικογένεια των Μεδίκων. Σε αυτά τα κτίρια χρησιμοποιείται η όψη για να εκφράσει το μεγαλείο των ιδιωτικών κτιρίων σε υπέρβαση των δημόσιων, με περισσότερο χαρακτηριστικό παράδειγμα το palazzo Medici-Riccardi στη σημερινή via Cavour.

Ε 2.9: Palazzo Vecchio στην πλατεία της Signoria

Με το πέρασμα του χρόνου οι όψεις αυτές γίνονται πιο επιβλητικές όπως το palazzo Rucellai και το palazzo Gondi. Πολλές φορές τα κτήρια αυτά είχαν προσόψεις σε δύο και τρεις δρόμους διότι όπως παρατηρεί ο Howard Saalman: «όσο πιο μεγάλη είναι η προοπτική όψη ενός κτιρίου τόσο πιο μεγάλη η επιρροή της προσωπικότητας του ιδιοκτήτη του!» (Saalman 1990: 81). Έτσι η πρώτη πρόταση για το παλάτι των Μεδίκων

προέβλεπε τις όψεις σε τρεις διαφορετικούς δρόμους. (Millon και Magnago Lampugnani,1994:216)

Η δύναμη των οικογενειών εκφραζόταν επίσης με τη δημιουργία ενός νέου τύπου χώρου, μπροστά από τα palazzi. Ο ανοιχτός χώρος στην καρδιά της πόλης αρχικά χαρακτηριζε τα κυβερνητικά κτήρια και τις εκκλησίες, τώρα αυτός ο χώρος είναι ένα μέσο με το οποίο οι πλούσιες οικογένειες επιδεικνύουν και αυτές επίσης το στάτους τους. Τοποθετούν το κτίριο σε περίοπτη θέση, σε απόσταση από το δρόμο δίνοντας δυνατότητα καλύτερης οπτικής. Η οικογένεια Rucellai δημιουργεί, για τον λόγο αυτό μία πλατεία, για να δώσει έμφαση στην όψη της καινούργιας της κατοικίας. Ένα άλλο μεγαλοπρεπές κτίριο το οποίο κατασκεύασε ο Filippo Strozzi⁴ περιελάβανε επίσης μία ιδιωτική πλατεία, την οποία και την διατήρησε ως ιδιωτική μέχρι και τον 19^ο αιώνα. Βέβαια ακόμα μεγαλύτερη ήταν η πλατεία Pitti μπροστά από το ομώνυμο palazzo. (Millon και Magnago Lampugnani,1994:216)

Ε 2.10:Palazzo Rucellai

Ε 2.11: Palazzo Pitti στην ομώνυμη πλατεία

2.5.Επεμβάσεις στην περιαστική περιοχή: Βίλλες και οι κήποι τους

Αλλά αυτή η πανίσχυρη οικογένεια της Φλωρεντίας, συνδέεται επίσης με την κατασκευή ενός δικτύου επαύλεων και των τοπιακών διαμορφώσεων που τις συνοδεύουν.

Οι βίλλες των Μεδίκων και άλλων ευγενών ήταν ταυτόχρονα ένα σημείο καθορισμού και οργάνωσης του χώρου, προβολής της κυριαρχίας τους στην περιαστική περιοχή της Φλωρεντίας, αλλά ήταν ταυτόχρονα και σημεία ελέγχου της αγροτικής παραγωγής. Ουσιαστικά η βίλλα τοποθετούνταν στο κέντρο αγροτικών τους εκτάσεων. Η επιλογή κάθε τοποθεσίας καθοριζόταν από λόγους οικονομικούς πολιτικούς και επιπλέον ο

4 Filippo Strozzi , (Φλωρεντία , 1489 - Δεκέμβριο του 18 1538),Ιταλός πολιτικός , ηγέτης και τραπεζίτης , ήταν το πιο σημαντικό μέλος της οικογένειας Strozzi κατά την Αναγέννηση (https://it.wikipedia.org/wiki/Filippo_Strozzi/3/6/2017)

προσανατολισμός της ήταν τέτοιος ώστε να έχει θέα την πόλη (κέντρο της δύναμης τους), οπτική συσχέτιση με το θόλο του Duomo .(Μωραΐτης,2015:82)

Οι βίλλες αυτές δεν ήταν απλά οικοδομήματα αλλά περιστοιχίζονταν από πολύ μεγάλους κήπους και καλλιεργούμενες εκτάσεις και αποτελούσαν ένα σύνολο αντάξιο των ιδιοκτητών τους. Δεν πρόκειται απλά για ένα κήπο, αλλά για επεμβάσεις μεγάλων αρχιτεκτόνων και άλλων καλλιτεχνών, όπως ο Buontalenti στη βίλλα των Μεδίκων στο Πρατολίο ή και η παλαιότερη έπαυλη των Μεδίκων στο Φιέζολε, την άλλη στο Καρέτζι και τη νεότερη βίλλα στο Σετινιανο. (Millon και Magnago Lampugnani,1994:322)

Ε 2.12: Πίνακας που απεικονίζει την βίλλα στο Πρατολίο, η βίλλα σήμερα δεν διασώζεται

Ε 2.13: Γλυπτό του Giambologna που στόλιζε τον κήπο της βίλλας στο Πρατολίο, σώζεται ως και σήμερα.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Κ. Μωραΐτης στο βιβλίο του «Η τέχνη του τοπίου» : «όλη αυτή η δομική, οργανωτική δραστηριότητα περιγράφει με έμφαση την εισβολή της ελέγχουσας συνείδησης στο φυσικό τόπο. Η αναγεννησιακή villa αποτελεί ένα τμήμα της αστικής ζωής, των αστικών συνηθειών, που μεταφέρεται στην ύπαιθρο, ώστε να ελέγχει τον τόπο, καθώς «...ενσωμάτωσε (μεν) την απόλαυση της αγροτικής ζωής, αλλά αυτό συνέβη με τρόπο αστικό» Δεν είναι επομένως τυχαία η επιμονή του Leon Battista Alberti ο οποίος, εξετάζοντας τις πολυτελείς κατασκευές των επαύλεων που μεταφέρουν τα αστικά ήθη στην ύπαιθρο, τονίζει την απαίτηση οπτικής συσχέτισής τους με τη γειτονική πόλη Με την προηγούμενη οπτική συσχέτιση εκφράζεται καταρχάς η ιδιαίτερη ιδεολογική ποιότητα της villa και των γύρω της τοπιακών διαμορφώσεων που δεν πρέπει να αποκοπούν από την πόλη, αφού σε αυτήν την πόλη αναφέρονται και το ήθος ζωής και τα κύρια πολιτικά ή οικονομικά ενδιαφέροντα του αστού ιδιοκτήτη. Αλλά εκφράζεται επίσης, με πολύ ειδικότερο τρόπο, με αυτήν τη συσχέτιση και η ιδιαίτερη λειτουργική ταυτότητα αυτών των εξοχικών κατοικιών οι οποίες, στις περισσότερες περιπτώσεις, αποτελούν πραγματικά επιχειρηματικά κέντρα ελέγχου μεγάλων εκτάσεων καλλιέργειας. Ανήκουν σε ισχυρούς ιδιοκτήτες σε άνδρες δηλαδή για τους οποίους, ακόμη και για λόγους ασφαλείας, η οπτική επαφή με την πόλη ήταν σημαντική.» (Μωραΐτης,2015:76)

Υπάρχει επομένως ολική διαχείριση του τοπίου, αστικού και εξωαστικού, που επιχειρεί να συνθέσει επιμέρους σημεία σε μια ενότητα, απαντώντας στη συμβουλή του Alberti για τη σχέση των περιφερειακών επαύλεων με το κέντρο της πόλης.

Κεφάλαιο 3: Αγώνας για την αλλαγή κυριαρχίας των κοινωνικών τάξεων .

3.1. Αλμπιτσι, οι ανταγωνιστές των Μεδίκων: Η συγκρότηση της ταυτότητας της πόλης αναστέλλεται

Ο καθηδρικός του Brunelleschi είχε αρχίσει να υψώνεται όταν ο πατέρας του Cosimo αρρώστησε. Το 1429 ο Giovanni των Μεδίκων πέθανε⁵, η πέλη θρήνησε το σεμνό πάτρωνα της και ο Cosimo έχασε τον μέντορα του. Ο θάνατος του Τζιοβάνι έριξε σκιά στο μέλλον της οικογένειας και πλέον ο Cosimo έπρεπε να αναλάβει το ρόλο του πατέρα του χωρίς να είναι όμως να προβάλλεται δημόσια.

Οι ανταγωνιστές του, η οικογένεια των Albizzi κυβερνούσαν τη Φλωρεντία επι γενιές και ήταν προσεκτικοί με ότι προκαλούσε την εξουσία τους. Αν οι Μεδικοί και οι οπαδοί τους αποκτούσαν μεγαλύτερη εξουσία, θα περιοριζόταν αυτή των Albizzi. Δεν μπορούσαν να νικήσουν και τα δύο «κόμματα». Μια μάχη ανάμεσα στις αντίπαλες οικογένειες θα έθετε σε κίνδυνο το μέλλον της δυναστείας των Μεδίκων και θα έσυρε τη Φλωρεντία πίσω στο Μεσαίωνα. (Kent, D Professor of History, University of London: ντοκ.)

Εν τω μεταξύ ο Brunelleschi προσπαθούσε να ξεπεράσει τους περιορισμούς της εποχής του. Δεν υπήρχαν εγγυήσεις ότι το σχέδιο του θα είχε επιτυχία. Οι εχθροί του Cosimo αδημονούσαν να δουν το καθηδρικό να καταρρέει.

Όσο αυξανόταν ο πλούτος και η εξουσία του Cosimo τόσο μεγάλωνε το μίσος της οικογένειας των Albizzi Διαισθανόμενος το κίνδυνο ο Cosimo μετέφερε μεγάλα χρηματικά ποσά έξω από την πόλη για να εξασφαλίσει την οικογένεια του.

Σε εποχές πολιτικών αντιμαχιών, όπως στη Φλωρεντία τις δεκαετίες του 1420 και 1430 δεν υπήρχαν φραγμοί. Δωροδοκούσαν, σκότωναν για να κερδίσουν φίλους και να επηρεάσουν τον λαό. Το 1453 κάλεσαν τον Cosimo στο κυβερνητικό μέγαρο, τον φυλάκισαν στο ψηλότερο κελί του κυβερνητικού μεγάρου. Στη συνέχεια κατηγορήθηκε, από τους Albizzi, για προδοσία κατά της πόλης και των κατοίκων της. Ύστερα από την διεξαγωγή δημοψηφίσματος (οι Μεδικοί και οι φίλοι της οικογένειας δεν κατάφεραν να συμμετέχουν στην ψηφοφορία), ο Cosimo κρίθηκε ένοχος και θα εκτελούνταν. Ο Cosimo όμως είχε φίλους και στο αντίπαλο στρατόπεδο, έτσι αφού δωροδόκησε τους φύλακες κατάφερε να γλυτώσει την εκτέλεση, όμως τόσο ο ίδιος όσο και η οικογένεια του εξορίστηκαν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η εξουσία της πόλης να επιστρέψει στους Albizzi, ο Brunelleschi να καταλήξει στη φυλακή και οι εργασίες του καθηδρικού να σταματήσουν. Η συγκρότηση της ταυτότητας της πόλης, ταυτότητας που συνδέονταν και με την πολιτική προβολή των Μεδίκων φάνηκε να αναστέλλεται.

⁵ Ο Giovanni ενταφιάστηκε στην εκκλησία του San Lorenzo, που είχε ανοικοδομηθεί σε κλασσικό ρυθμό από τον Brunelleschi . Ήταν ένας θαυμάσιος ναός για την οικογένεια των Μεδίκων

3.2. Cosimo, η ανέλιξη στην εξουσία

Η οικονομική ζωή της πόλης χωρίς την οικογένεια των Μεδίκων δεν ήταν εύκολη, καθώς η τράπεζα τους είχε χρηματοδοτήσει πολλές εμπορικές δραστηριότητες της. Οι επιχειρήσεις των κατοίκων παρουσίασαν κάμψη, ενώ οι υποστηρικτές του άρχισαν να ζητούν από το Cosimo να αναλάβει την εξουσία δια της βίας. Όμως ο Cosimo ακολουθώντας τα βήματα του πατέρα του κράτησε στάση αναμονής, αφού πρόβλεπε ότι χωρίς χρήματα οι κάτοικοι της Φλωρεντίας θα ξεσηκώνονταν εναντίων των Albizzi. Έτσι, μέσα σε ένα χρόνο οι Albizzi έχασαν το έλεγχο της πόλης και οι κάτοικοι επιτέθηκαν στο κυβερνητικό μέγαρο. Ύστερα από παρέμβαση του Πάπα η εξουσία της οικογένειας των Μεδίκων τελείωσε. Όταν πρότειναν στο Cosimo την εξουσία της πόλης, αυτός δέχθηκε μεν με μετριοφροσύνη, αλλά η επάνοδός του στην εξουσία είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο πολλών μελών της οικογένειας Albizzi.

Ο Cosimo επανήλθε στο προσκήνιο συγκεντρώνοντας σταδιακά όλο και περισσότερη ισχύ. Τα χρήματα άρχισαν να κυκλοφορούν πάλι στη πόλη και ο Brunelleschi οδήγησε πάλι τους εργάτες στον καθεδρικό ναό. Η τράπεζα των Μεδίκων συνέχισε να αναπτύσσεται, έγινε διεθνής με παραρτήματα από τη Βαρκελώνη μέχρι το Κάιρο. Εκ μέρους της εκκλησίας η τράπεζα των Μεδίκων εισέπραττε τα χρήματα από κάθε ενορία της Ευρώπης. Ο ίδιος ο Πάπας άνοιξε πιστωτικό λογαριασμό αρκετό για να αγοράσει κανείς δέκα παλάτια. Η τράπεζα των Μεδίκων έγινε η πιο επικερδής ευρωπαϊκή επιχείρηση. (Kent, D Professor of History, University of London: ντοκ.)

Ο πλούτος όμως δεν ήταν το μόνο ενδιαφέρον του Cosimo. Ήταν λάτρης της τέχνης και αναζητούσε συνεχώς νέα ταλέντα για να τους αναθέσει τα μεγαλύτερα αριστουργήματα της εποχής του. Ανέπτυξε έτσι μια στρατηγική για η δαπάνη των χρημάτων, ώστε ο πλούτος να μετατρέπεται σε γόητρο και εξουσία και έγινε ο πιο δημοφιλής έως τότε μαικήνας της Φλωρεντίας. (Fantoni, M Director of the Georgetown University Firenze: ντοκ). Επένδυσε 600.000 χρυσά φιορίνια σε χρηματοδοτήσεις καλλιτεχνιών, που αντιστοιχούσε στο το εξαπλάσιο ετήσιο εισόδημα της πόλης. Πρόκειται για μια τακτική που ευνοούσε την τέχνη και ενώ από οικονομική άποψη φαίνεται εντελώς παράλογη, ήταν όμως σωστή ως μια στρατηγική πολιτικών προθέσεων.

Ο μεγάλος πολιτικός ανταγωνισμός εκφραζόταν με τις χορηγίες σε καλλιτέχνες και ανθρώπους των γραμμάτων σε μια πόλη, και αυτή η καλλιτεχνική ανάπτυξη δημιούργησε μία αγορά πρωτόγνωρη για εκείνη την εποχή.

Ο Cosimo ανέχονταν τους κυκλοθυμικούς καλλιτέχνες επειδή είχαν ταλέντο, ένα ταλέντο που αναγνωριζόταν ευρέως. Το 70% των καλλιτεχνών της Αναγέννησης εργάζονταν στην Φλωρεντία την εποχή εκείνη. (Saslow, M Professor City University of New York: ντοκ)

Το 1434 ο Brunelleschi αποκάλυψε μια νέα τεχνική που άλλαξε τη δυτική τέχνη, εφηύρε την προοπτική. Εκτός από τον Brunelleschi, ο Κόζιμο διεύρυνε τον κύκλο των ριζοσπαστικών φίλων του. Ανάμεσα στους αγαπημένους του καλλιτέχνες ήταν ο γλύπτης Donatello. Ο Cosimo ήταν από τους ελάχιστους που εμπιστευόταν ο Donatello και αναλάμβανε τα ριζοσπαστικά έργα που του ανέθετε. Ο «Δαβίδ» του Donatello είναι από τα πιο επαναστατικά έργα τέχνης του 15^{ου} αιώνα καθώς ήταν η πρώτη φορά μετά τους αρχαίους Ρωμαίους και Έλληνες που πραγματοποιείται μπρούτζινο γλυπτό ενός γυμνού άντρα. (Saslow, M Professor City University of New York: ντοκ)

Ε 3.1:Ο «Δαβίδ» του Donatello το οποίο βρίσκεται στο μουσείο Μπαρτζέλλο

Ο Cosimo έδωσε χώρο σε καλλιτέχνες και συγγραφείς να αναπτύξουν νέες ιδέες πέρα από την ορθοδοξία της Καθολικής Εκκλησίας. Ιδέες που υλοποιούνταν στην τέχνη, τη ζωγραφική, τη γλυπτική, τη αρχιτεκτονική και διευρύνουν τα όρια των δυνατοτήτων τους.

Αν μετά από όλα αυτά επιστρέψουμε στην κατασκευή του Duomo, ανακαλύπτουμε ότι διαθέτει όλα τα εξαιρετικά στοιχεία που θα χαρακτήριζαν και ένα σύγχρονο place branding. Όχι απλώς αποτελεί μια μοναδική κατασκευή, αλλά επίσης η ολοκλήρωση της συσχετίστηκε με μια σειρά από πολιτιστικές δραστηριότητες που σκοπό είχαν να προβάλλουν τον καθεδρικό ναό και την πολιτική και πολιτιστική σημασία της Φλωρεντίας.

3.3. Η ολοκλήρωση ενός συμβόλου

Το 1436, ο Brunelleschi που δεν έπαψε ποτέ να πιστεύει ότι μπορούσε να κτίσει το θόλο του καθεδρικού χωρίς τη βοήθεια σκαλωσιάς, τα κατάφερε. Το μεγάλο επίτευγμα αντικατόπτριζε την άνοδο της πιο ισχυρής οικογένειας της πόλης και πλέον υψωνόταν επιβλητικά πάνω από τη Φλωρεντία, το μεγαλύτερο έως τότε αρχιτεκτονικό επίτευγμα του Δυτικού κόσμου. Με βάρος 37.000 τόνους και πάνω από 4.000.000 τούβλα ο καθεδρικός του Brunelleschi απέδειξε ότι ο άνθρωπος μπορεί να καταφέρει το αδύνατο.

Ο Cosimo εισέπραξε τα εύσημά και τη δόξα του Duomo, όταν προσκάλεσε τον Πάπα για να τον Καθαγιάσει.

Μετά την ολοκλήρωση του κτιρίου άλλωστε, ο Cosimo, ακολουθώντας μια πρακτική η οποία θα ήταν απόλυτα σύμφωνη με τις δραστηριότητες της σημερινής εμπορικής και οικονομικής προώθησης της ταυτότητας πόλεων και περιοχών, με το σημερινό δηλαδή place και city branding, έσπευσε να κατοχυρώσει το θρίαμβο οργανώνοντας ένα διεθνές φόρουμ, το Συμβούλιο της Φλωρεντίας. Το Συμβούλιο αυτό ήταν μία οικογενειακή έκθεση με στόχο την οικονομική προβολή του νέου καθεδρικού και τον εορτασμό της τέχνης και του πολιτισμού της Φλωρεντίας, που άνθισε υπό την ηγεσία του Cosimo των

Μεδίκων. Το Συμβούλιο συγκέντρωσε τους μεγαλύτερους στοχαστές, καλλιτέχνες, εμπόρους και κληρικούς όλου του κόσμου. Η είδηση της γέννησης μίας νέας Ρώμης διαδόθηκε γρήγορα, στους δρόμους και τις πλατείες συγκεντρώθηκαν οι πολιτισμοί, Ανατολής και Δύσης και χρηματοδότης όλων ήταν ο Cosimo των Μεδίκων. (Kent, D Professor of History, University of London: ντοκ.)

Το πιο ενδιαφέρον ήταν ότι πλήρωσε τα έξοδα του ταξιδιού όλων όσων έρχονταν από εξωτικά μέρη όπως η Ινδία, έστελνε αγγελιοφόρους για να τους προσκαλέσουν. Οι καλεσμένοι του θαύμασαν έκπληκτοι τα έργα τέχνης και τον πολιτισμό στη σκιά του Duomo, παρακολουθώντας ακόμα και δημόσιες διαλέξεις για τον Πλάτωνα. Ήταν ότι σπουδαιότερο μπορούσε να κάνει, και φυσικά ανέβασε όχι μόνο το πολιτιστικό αλλά και το πολιτικό του κύρος. (Brotton, J : Professor of Renaissance Studies at Queen Mary University of London :ντοκ.)

Η προώθηση της ταυτότητας της πόλης της Φλωρεντίας, την περίοδο διακυβέρνησης του Cosimo, πολιτιστικής, οικονομικής, εμπορικής και πολιτικής ταυτότητας, θα μπορούσε να περιγραφεί ως υπόδειγμα τακτικών προώθησης που θα ακολουθούσαμε και σήμερα. Δηλαδή συσχετίζεται με την οργάνωση του φυσικού υποβάθρου της πόλης, του σχεδιασμού δηλαδή του αστικού χώρου και των σημαντικών κτιρίων, με την ανάπτυξη των τεχνών και επίσης με δραστηριότητες συγκέντρωσης προσωπικοτήτων, οι οποίες με τα σημερινά δεδομένα θα αντιστοιχούσαν μάλλον σε ένα συνεδριακό, ακαδημαϊκό και πολιτικό τουρισμό παρά σε έναν συμβατικό τουρισμό χαμηλότερου επιπέδου.

E 3.2: Η Santa Maria del Fiore

E.3.3: Επισκέπτες που περιμένουν στην υπομονετικά στην ουρά για να εισέλθουν στην Santa Maria del Fiore.

E.3.4: Προτομή του Cosimo του Πρεσβύτερου, η προτομή βρίσκεται στη βίλλα του Καρέτζι

Το branding τους είναι ένα συνολικό Place branding μιας καινούργιας ιστορικής πραγματικότητάς.

Έτσι όμως ξεφεύγουμε πλέον από την απλοϊκή και απλουστευτική προσέγγιση του place branding, με όρους χαμηλού οικονομικού ενδιαφέροντος, για να φτάσουμε σε ένα συνολικό πολιτικό, οικονομικό και πολιτιστικό branding, δηλαδή στην ανακατασκευή του συνόλου των κοινωνικών ηθών.

Την μέρα του θανάτου του το 1464 μ.Χ, η πόλη τον ανακήρυξε τον Cosimo «Pater Patriae» πατέρα, γεννήτορα της πατρίδας, δημιουργό της νέας της ταυτότητας.

Κεφάλαιο 4: Η συνέχιση της ενίσχυσης της πόλης στην περίοδο διακυβέρνησης του Λορέντζο του «Μεγαλοπρεπούς» .

4.1. Η πολιτιστική ταυτότητα συσχετισμένη με μεγάλους καλλιτέχνες όπως ο Botticelli

Το πάρα πολύ ενδιαφέρον ιστορικά είναι , ότι αυτή η τακτική προώθησης της πόλης δεν παύει με τον θάνατο του Cosimo, αλλά συνεχίζεται με την άνοδο στην εξουσία του εγγόνου του, το Lorenzo των Μεδίκων, του οποίου το κύριο ενδιαφέρον προώθησης δεν αντιστοιχεί τόσο σε αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις όσο στην προώθηση των εικαστικών κυρίως τεχνών και της συγκρότησης της Φλωρεντίας, ως κέντρο ανθρωπιστικών σπουδών.

Η πόλη της Φλωρεντίας αποτέλεσε τόπος δημιουργίας και η οικογένεια των Μεδίκων που θεωρούσαν ότι τα επιτεύγματα των κλασικών σε πολλούς τομείς , από την φιλοσοφία μέχρι την αρχιτεκτονική, από τη ρητορική μέχρι τη γλυπτική ήταν αζεπέραστα, προστάτευε και συντηρούσε τους μεγαλύτερους καλλιτέχνες και στοχαστές της εποχής της. Michelangelo, Brunelleschi,, Botticelli, Da Vinci, Galileo, Donatello, Alberti και πολλούς άλλους.

Έτσι δημιουργήθηκε μια έκρηξη ιδεών που συγκλόνησε το μεσαιωνικό κόσμο και αντηχεί στους αιώνες με μία μόνο λέξη «Αναγέννηση»

Όπως αναφέρεται και στο βιβλίο του «Η τέχνη του τοπίου» ο Κ. Μωραΐτης, «ο όρος 'Rinascita', 'Αναγέννηση', εφευρίσκεται από έναν ζωγράφο και αρχιτέκτονα, θεωρητικό και ιστορικό των τεχνών, τον Giorgio Vasari, προκειμένου να μιλήσει στα 1550 γι' αυτήν τη μεταβολή που επιτρέπει να γεννηθεί ξανά, στην Ιταλία, η αίγλη της ελληνικής και της ρωμαϊκής αρχαιότητας. Με την έννοια αυτή ο ονομαστικός προσδιορισμός της περιόδου ως 'Αναγέννησης', υποδεικνύει ταυτόχρονα την απαίτηση της αυτοσυνειδησίας, όσο και την ιδεολογική πλάνη. Ο νέος πολιτισμός προσπαθεί να αυτοπροσδιοριστεί και ταυτόχρονα αναζητεί αναλογίες με παλαιότερες ιστορικές περιόδους, ώστε να υποστηρίξει απόλυτα καινοφανείς συνθήκες. Η εμφάνιση της αστικής τάξης είναι αποκλειστικά νέα, αλλά οφείλει να πεισθεί και να πείσει για την αποτελεσματικότητα των

«δημοκρατικών» της εγχειρημάτων. Η πλασματική ομοιότητα των δημοκρατικών θεσμών της αναγεννησιακής Φλωρεντίας για παράδειγμα, με την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα, υποδηλώνει την αναλογία των δυνατοτήτων επιτυχίας. Ιδού ο υποθετικός συλλογισμός. Αν η αναγεννησιακή Ιταλία είναι ανάλογη με τη ρωμαϊκή Ιταλία ή την αρχαία Ελλάδα, τότε η αίγλη της θα είναι αντίστοιχη. Τα αρχαία σπόλια, βρίσκονται εγκατασπαρμένα παντού στην επιφάνεια της ιταλικής γης, προφανής απόδειξη μια ζηλευτής αίγλης. Η πολιτιστική άνθηση, κατ' αντιστοιχία μάλιστα προς την αρχαιότητα, δεν είναι μόνο απόδειξη καλλιέργειας, όρος ευζωίας, καλλωπιστικός πλεονασμός ή επιδεικτική δαπάνη, αλλά και διεργασία πολιτικής πειθούς που εφαρμόζεται σε όλο το εύρος της πολιτισμικής ζωής, περιλαμβάνοντας βέβαια με έμφαση και το αντικείμενο των τοπικών διαμορφώσεων.» Διεργασία εντέλει συγκρότησης πολιτιστικής και πολιτικής ταυτότητας.(Μωραϊτης,2015:82)

Στα μέσα του 15^{ου} αιώνα από τον Cosimo και μετά, η οικογένεια των Μεδίκων, έχει πλέον εδραιωθεί στην εξουσία της Φλωρεντίας. Ο νέος ηγέτης της οικογένειας, ο Lorenzo ο Μεγαλοπρεπής ανέδειξε τους μεγαλύτερους καλλιτέχνες του κόσμου: Botticelli, Da Vinci, Michelangelo.

Το 1466 μ.Χ η πιο ισχυρή οικογένεια της Φλωρεντίας κινδύνευε, κυκλοφορούσαν φήμες ότι οι αντίπαλες οικογένειες ετοίμαζαν πραξικόπημα, με σκοπό να καταλάβουν την εξουσία της πόλης.

Οι Μέδικοι και οι υποστηρικτές τους είχαν δημιουργήσει αντιπαλότητες με την παλαιά αστική τάξη της πόλης. Η οικογένεια ήταν ευάλωτη και για να ισχυροποιηθεί αναζήτησε νέους συμμάχους έξω απ' τα τείχη της πόλης. Έτσι για πρώτη φορά στην ιστορία της οικογένειας συνάπτουν γάμο με γόνο ισχυρής οικογένειας της Ρώμης. Ο γάμος του Lorenzo έγινε από καθαρά πολιτικό συμφέρον και ήταν πολύ σημαντικός καθώς ένωσε μια οικογένεια Φλωρεντινών εμπόρων με μια ισχυρή οικογένεια της Ρωμαϊκής αριστοκρατίας, ήταν μια μορφή εξευγενισμού της οικογένειας. Η Clarice Orsini ήταν μια σοφή επιλογή καθώς ήταν κόρη βαρόνου και ανιψιά Καρδινάλιου και προσέφερε διασυνδέσεις, τίτλο ευγενείας και στρατιωτική δύναμη στην οικογένεια των Μεδίκων. (Martines, L former Professor of European History at the University of California, Author: ντοκ)

Η πόλη όφειλε την πολιτιστική της ταυτότητα στους Μεδίκους. Η Φλωρεντία είχε γίνει ένα πολιτιστικό «εργοστάσιο» όπου οι καλλιτέχνες ανταγωνίζονταν για το επόμενο μεγάλο έργο. Στα εργαστήρια της πόλης το σκηνικό ήταν χαοτικό και οι ρυθμοί φρενήρεις. Οι πάτρωνες έλεγχαν την εξέλιξη των έργων και ανέθεταν νέα έργα. Οι Μέδικοι καθόριζαν την αισθητική της Ιταλίας. Είχαν ανακαλύψει έναν νέο χαρισματικό καλλιτέχνη που εξερευνούσε μία νέα μορφή τέχνης, τον Sandro Botticelli.

Ε.4.1.: Η «προσκύνηση των Μαγών» έργο του Botticelli

Ο νεαρός Botticelli έπαιξε σημαντικό ρόλο στην δημιουργία του ισχυρού θρύλου των Μεδίκων. Στον πίνακα του « Η Προσκύνηση των Μάγων» απεικόνισε την οικογένεια του Lorenzo στο κέντρο μιας σειράς σκηνών με θέμα τη γέννηση του Χριστού. Ο πίνακας εξυμνούσε τον πατέρα του Lorenzo, τον αδελφό του και τον ίδιο τον Lorenzo, υπήρχε όμως και η αυτοπροσωπογραφία του. Ο Botticelli ήταν ανάμεσα στους φίλους της οικογένεια.

4.2.Ο Lorenzo μαικήνας των γραμμάτων και των τεχνών

Το 1496, μετά τον θάνατο του πατέρα του Giuliano ο Lorenzo αναλαμβάνει τα ινία της εξουσία. Είναι σημαντική η στιγμή που γίνεται πρώτος πολίτης της πόλης, είναι πρωταγωνιστής και πρέπει να καταστήσει σαφές σε όλους ότι είναι ο απόλυτος κυρίαρχος. Πλέον η άνθηση της Φλωρεντίας μετατρέπεται σε προσωπική του υπόθεση.

Οι Μεδικοί ως ευφυείς πολιτικοί και νομείς της εξουσίας για μεγάλο χρονικό διάστημα γνώριζαν ότι με τη σωστή διαχείριση και χειραγώγηση των μαζών θα μπορούσαν να αλλάξουν τη ροή της ιστορίας. Έτσι ο Lorenzo αντιλήφθηκε ότι έπρεπε να δείξει ενδιαφέρον για αυτές. (Brotton, J : Professor of Renaissance Studies at Queen Mary University of London :ντοκ.) Βοήθησε όσο μπορούσε τον απλό κόσμο της Τοσκάνης με απώτερο σκοπό την εξυπηρέτηση των πολιτικών του επιδιώξεων. Έτσι δημιούργησε σε όλη την Τοσκάνη ένα δίκτυο αμοιβαίων εξυπηρετήσεων, που ήταν το «amici degli amici» οι φίλοι των φίλων. Ο Λορέντζο δημιούργησε έναν μεγάλο κύκλο πολιτικών φίλων με την παροχή εξυπηρετήσεων και προνομίων και μετατράπηκε ουσιαστικά σε απολυτο κυρίαρχο της πόλης, ήταν ένα είδος «ημιδικτάτορα». (Martines, L former Professor of European History at the University of California, Author: ντοκ)

Ε.4.2: Προσωπογραφία του Lorenzo έργο του Agnolo Bronzino)

Η εξουσία των Μεδίκων αλλά κυρίως του Λορέντζο απεικονίζεται στην νομογραφία του Gozzoli που βρίσκεται στο παρεκκλήσι στο Μέγαρο Medici-Riccardi με θέμα η «Προσκύνηση των Μάγων»

Ε.4.3.: Η «Προσκύνηση των Μάγων» έργο του Gozzoli

Ο Lorenzo είχε γεννηθεί σ' ένα προνομιακό περιβάλλον και έγινε μελετητής και λάτρης των τεχνών. Στις αίθουσες του Μεγάρου των Μεδίκων ο Λορέντζο προέδρευε στο κόσμο των τεχνών και του πολιτισμού, ο οίκος των Μεδίκων ήταν πάντα ανοιχτός σε συγγραφείς και καλλιτέχνες και μπορούσαν να περάσουν ελεύθερα και να απολαύσουν τη γενναιοδωρία του. Για τον λόγο αυτό έγινε αγαπητός σε όλους.

Σ' ένα κόσμο, όπου κυριαρχούσε η εκκλησία, ο Lorenzo διέδωσε ένα πνεύμα κοσμικής ελευθερίας. Κάτω από τη χαρισματική φύση του βρίσκεται η επιθυμία να εξερευνηθεί κάθε τι νέο και επικίνδυνο. Στην Φλωρεντία δεν υπήρχε πιο ριζοσπαστικός καλλιτέχνης από τον Botticelli. Με την προστασία των Μεδίκων, ο Botticelli δημιούργησε ένα νέο είδος τέχνης. Αποκάλεσε το έργο του «La Primavera», η άνοιξη, το έργο αυτό δεν ήταν πορτρέτο ούτε θρησκευτική απεικόνιση, η «Άνοιξη» ήταν εμπνευσμένη από την ποίηση και ήταν αποκύημα της φαντασίας του. Ο Lorenzo αφήνει ελεύθερο τον Botticelli, του επιτρέπει να ανατρέξει όπου θέλει στις κλασικές ανθρωπιστικές ιδέες, ακόμα και στις ειδωλολατρικές, όπως τις χαρακτήρισαν πολλοί. Διεύρυνε τα όρια της χριστιανικής

Ε.4.4: « Η Άνοιξη » έργο του Botticelli

νικής τέχνης. Ζωγράφησε την Αφροδίτη, την αρχαία θεά της ομορφιάς που γιόρταζε την άφιξη της άνοιξης, βέβαιος ότι το θέμα του θα ικανοποιούσε τον Lorenzo. Η Αφροδίτη ήταν ένα πλάσμα του ειδωλολατρικού κόσμου που συμβόλιζε την ευημερία, την αιώνια νιότη, τη γονιμότητα, ανταποκρινόταν τέλεια τις ανάγκες των Μεδίκων, επειδή εξέφραζε την πεμπτουσία εκείνης της νέας χρυσής εποχής, αντικατόπτριζε το μεγαλείο της Φλωρεντίας υπο την κηδεμονία των Μεδίκων. (Fantoni, M Director of the Georgetown University Firenze: ντοκ.)

4.3. Νέες απειλές για την εξουσία των Μεδίκων, απόπειρες δολοφονίας τους και αποτροπή τους.

Στο απόγειο της δόξας του Lorenzo εμφανίστηκαν νέες απειλές για το μέλλον του. Στη Φλωρεντία υπήρχαν πάντα ισχυρές οικογένειες που μάχονταν για τον έλεγχο της επικράτειας της, αυτό ακριβώς συνέβαινε ανάμεσα στους Μεδίκους και τους Racci. Οι Racci ήταν μια ανταγωνιστική οικογένεια τραπεζιτών, όπως οι Μεδικοί κυβερνούσαν στην περιοχή τους και ήταν οι δεύτερη πλουσιότερη οικογένεια της πόλης, διαθέτοντας όμως ένα πλεονέκτημα έναντι των Μεδίκων, ήταν η παλαιότερη οικογένεια ευγενών. Ήταν γόνοι ιπποτών του 12^{ου} αιώνα και τον 15^ο αιώνα διατηρούσαν τον τίτλο των ιπποτών. Από τη στιγμή που ο Lorenzo ανέλαβε την εξουσία, φρόντισε να τους κρατήσει μακριά από διοικητικά αξιώματα. (Martines, L former Professor of European History at the University of California, Author: ντοκ). Εγκλωβισμένοι το περιθώριο της πόλης οι Racci αποφάσισαν να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους. Εχοντας ισχυρούς συμμάχους, τους επικεφαλής της εκκλησίας, που ήταν χρεωμένοι στην τράπεζα των Μεδίκων. Τη μέρα του Πάσχα το 1478 μ.Χ οι Μεδικοί και όλη η Φλωρεντία είχαν συγκεντρωθεί για την πιο ιερή γιορτή του χρόνου και τη στιγμή της θείας λειτουργίας η οικογένεια δέχθηκε επίθεση. Ο Giuliano, μικρός αδελφός του Lorenz, δέχτηκε 19 μαχαιριές και πέθανε επι τόπου, ο Lorenzo τραυματισμένος εμφανίστηκε μπροστά στο πλήθος και με την κίνηση αυτή κατέστησε σαφές ότι είναι παρών και κυρίαρχος, μια κίνηση που εξασφάλισε το μέλλον των Μεδίκων. (Brotton, J : Professor of Renaissance Studies at Queen Mary University of Londo :ντοκ.). Οι συνωμότες αντιλήφθηκαν ότι το παιχνίδι είχε τελειώσει καθώς οι υποστηρικτές των Μεδίκων ήταν τόσο εξοργισμένοι που θα σκότωναν όποιον έβρισκαν μπροστά τους. Η βία σάρωσε τη Φλωρεντία όταν οι υποστηρικτές των Μεδίκων αποφάσισαν να εκδικηθούν. Η δολοφονία του Giuliano συγκλόνησε την Τοσκάνη και κυρίως τον Λορέντζο.

Στη συνέχεια των παραπάνω γεγονότων ο Lorenzo πληροφορήθηκε ότι ο Πάπας διέταξε ένα στρατό να εξοντώσει τους Μεδίκους. Περνώντας στην αντεπίθεση αποφάσισε να ταξιδέψει μόνος του και να διαπραγματευτεί με τους εχθρούς στο νότο.

Έφτασε στη Νάπολη με χρήματα και δώρα για όλους τους αυλικούς και πρότεινε μία συμφωνία για ειρήνη την οποία ο Πάπας, αν και αρκετά δυσαρεστημένος, δεν μπορούσε να αγνοήσει και έτσι ανακάλεσε το στράτευμα. (Martines, L former Professor of European History at the University of California, Author: ντοκ)

Ε.4.5: Προτομή του Lorenzo του «Μεγαλοπρεπή», η προτομή βρίσκεται στη βίλλα του Καρέτζι

Μετα την επιστροφή του Lorenzo στη Φλωρεντία οι πολίτες σε ένδειξη ευγνωμοσύνης, τον χαρακτήρισαν «Magnifico» , Μεγαλοπρεπή. Όλη αυτή η εμπειρία τον επηρέασε έντονα και με νέα αποφασιστικότητα άρχισε να εργάζεται για να προστατέψει το μέλλον των Μεδίκων. Υιοθέτησε το νόθο γιό του δολοφονημένου αδελφού του, καθώς οι Μεδικοί χρειάζονταν όσο το δυνατόν περισσότερους διαδόχους. Ανέλαβε τη διακυβέρνηση της πόλης δηλώνοντας ότι η θέσπιση νόμων θα γινόταν μόνο κατόπιν εγκρίσεως του.

4.4. Lorenzo ο «Μεγαλοπρεπής»

Ο όρος «μεγαλοπρέπεια» είχε μεγάλο αντίκτυπο την εποχή εκείνη . Η μετατροπή του Lorenzo σε ένα μαικήνα των γραμμάτων και των τεχνών, ήταν ο καλύτερος τρόπος απόκτησης αυτού του τίτλου. Ο λόγος του μπορούσε να δομήσει ή να καταστρέψει το επαγγελματικό μέλλον των διανοούμενων και των καλλιτεχνών.

Συχνά παράγγελνε έργα στο εργαστήριο του Verrocchio, απο τα μεγαλύτερα της Φλωρεντίας. Ο Verrocchio ανέθετε τα έργα σε μια ομάδα μαθητών του, ένας εξ 'αυτών, ο Leonardo Da Vinci έδινε τα πρώτα δείγματα ενός εξάιρετου ταλέντου που ενθουσίασε αμέσως τον Lorenzo. Ήταν ένας καλλιτέχνης ικανός να διαλύσει ολόκληρο τον κόσμο για να δει πως λειτουργεί.

Ακόμα και στο στάδιο της μαθητείας του ήταν αδύνατον να αγνοήσει κανείς το ταλέντο του. «Η Βάπτιση του Ιησού» ήταν έργο πολλών καλλιτεχνών, όμως ο Λεονάρντο ζωγράφισε τον άγγελο του με λάδια, μια ριζοσπαστική τεχνική που δεν είχε δοκιμαστεί ποτέ. Το έργο του εντυπωσίασε τόσο τον Verrocchio, που λένε ότι έκτοτε εγκατέλειψε τη ζωγραφική. Ο Leonardo ήταν αποφασισμένος να απεικονίσει τος λεπτομέρειες του φυσικού κόσμου.

Στη μάχη για την εύνοια των Μεδίκων ο ανταγωνιστής του Leonardo, ο Botticelli ήταν προετοιμασμένος. Εμπνευσμένος από το κλασικό γλυπτό της συλλογής του Lorenzo, ο Botticelli έκανε ακόμα πιο ακραίο το ριζοσπαστικό του στυλ, « Η Γέννηση της Αφροδίτης» ήταν ένα απαράμιλλο έργο.

Ε.4.6: «Η Γέννηση της Αφροδίτης» έργο του Botticelli

Ήταν μια ιδιωτική παραγγελία της οικογένειας των Μεδίκων, που θα απεικόνιζε τον τολμηρό εορτασμό της ανθρώπινης επιθυμίας που απεικόνιζε δηλαδή τα νέα ελεύθερα ήθη, τη νέα ελεύθερη ταυτότητα της Ιταλικής Αναγέννησης. Ωστε η τέχνη δεν προβάλλεται μόνο για να δηλώσει την πολιτική πραγματικότητα, τις υψηλότερες αισθητικές απαιτήσεις, αλλά ακόμη και αυτήν την ταυτότητα της καθημερινής ζωής του αναγεννησιακού ανθρώπου.

4.5. Η ανακάλυψη του Michelangelo, η επικράτηση του φονταμενταλισμού, η ανάσχεση της Αναγέννησης.

Όμως η ελευθερία που έφερε ο Lorenzo στη Φλωρεντία έμελλε να απειληθεί. Ο Δομινικανός μοναχός ονόματι Savonarola πρέσβευε ότι ο Lorenzo οδηγούσε την πόλη στη διαφθορά και τη καταστροφή. Όντας φανατικός ηθικολόγος, ήταν ενάντιος σε κάθε εικαστική τέχνη, που δεν ήταν θρησκευτική, αν ένα έργο περιείχε γυμνό ήταν αμαρτωλό. Η ελευθερίες της αναγεννησιακής πόλης του Lorenzo τον ενοχλούσαν αφάνταστα. Έτσι έστρεψε το μίσος του στο Λορέντζο, την πηγή του κακού όπως θεωρούσε. (Saslow, M Professor City University of New York: ντοκ)

Το 1487 μ.Χ η σύζυγος του Lorenzo, Clarice πέθανε από φυματίωση σε ηλικία 34 ετών. Όπως και στο παρελθόν, ο Lorenzo βρήκε παρηγοριά στην τέχνη. Το 1488, ίδρυσε την πρώτη Σχολή Καλών Τεχνών στην ιστορία, προσφέροντας για μελέτη κλασικά γλυπτά της συλλογής του. Στην σχολή αυτή διέκρινε το ταλέντο ενός νεαρού που δούλευε πρώτη φορά με μάρμαρο, ο Michelangelo ήταν μόλις 13 ετών. Έτσι τον πήρε υπο την προστασία του, διαισθανόμενος ότι έπρεπε να κερδίσει την εμπιστοσύνη του νεαρού.

Δέχτηκε τον Michelangelo στου κόλπους της οικογένειας των Μεδίκων, ο νεαρός καλλιτέχνης απέκτησε δικό του δωμάτιο και μεγάλωσε με τα επτά παιδιά του. Αυτό που είχε κάνει ο Lorenzo με τον Michelangelo ήταν κάτι πρωτόγνωρο, ήταν μια πολύ προσωπική σχέση μεταξύ προστάτη και καλλιτέχνη. Καλούσε τον νεαρό στο τραπέζι του δείπνο με συνδαιτημόνες ανθρώπους όπως ο Botticelli ή ο Ficino. Παρακολουθούσε τις συζητήσεις τους, τις ανθρωπιστικές τους θεωρίες και τις απόψεις τους για τη νεοκλασική αρχαιότητα. (Brotton, J : Professor of Renaissance Studies at Queen Mary University of Londo :ντοκ.)

Καθώς ο νεαρός Michelangelo ανέπτυσσε τη τέχνη του, το ταλέντο του επηρεάστηκε από δύο διαφορετικές κατευθύνσεις: καταπιάστηκε με μεγάλη αφοσίωση με τη θρησκευτική θεματολογία και απεικόνιζε τους κλασικούς μύθους απόρροια των συζητήσεων με το περιβάλλον του Lorenzo. Ο Michelangelo διαισθάνθηκε ότι η επιρροή του Lorenzo τον οδηγούσε σε επικίνδυνα μονοπάτια.

Την περίοδο εκείνη ο Savonarola είχε βρει υποστηρικτές των πιστεύω του. Προφήτευσε την παρακμή του Lorenzo και την πτώση της Φλωρεντίας. Η δημιουργικότητα ήταν στο απόγειο με καλλιτέχνες όπως ο Botticelli και ο Michelangelo, αλλά στην πολιτική και την οικονομία υπήρχε κρίση.

Η Φλωρεντία είχε διχαστεί ανάμεσα στους ανθρώπους που ήθελαν κομψότητα, διάνοηση και ελευθερία στη ζωή τους και στους οπαδούς του Savonarola που πίστευαν στο δίκαιο των κηρυγμάτων του, δηλαδή ότι η κοινωνία είχε εκτροχιαστεί από το δρόμο της. (Saslow, M Professor City University of New York: ντοκ)

Σε αυτή την χρονική στιγμή, η Φλωρεντία είχε αναβαθμιστεί πολιτιστικά, όμως ο Lorenzo παρασυρμένος από τον ενθουσιασμό του, αντιμετώπισε πιο χαλαρά την οικογενειακή επιχείρηση. Δαπάνησε μεγάλα ποσά σε κοινωφελή έργα και φιλανθρωπίες, δημιουργώντας έτσι μεγάλες απώλειες σε πολλές επενδύσεις του. Τα παραρτήματα της τράπεζας των Μεδίκων στην Ευρώπη έκλειναν, η οικογενειακή επιχείρηση κατέρρευε. Έτσι το δίκτυο «amicici degli amici» κατέρρευε. Για να διατηρήσουν την εξουσία έπρεπε να βασιστούν στους αφοσιωμένους οπαδούς τους, όμως οι χάρες που ζητούσαν αυτοί ήταν πλέον πέραν των δυνατοτήτων που μπορούσε να εκπληρώσει η τράπεζα και η οικογένεια (Kent, D Professor of History, University of London: ντοκ.). Αυτό είχε ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα κάποιοι να αρχίζουν να δυσαρεστούνται. Οι φίλοι του Lorenzo άρχισαν να βλέπουν ότι οι προβλέψεις του Savonarola σιγά σιγά πραγματοποιούνται.

Το 1492, ο Lorenzo αρρώστησε βαριά, φοβούμενος για το μέλλον της δυναστείας και για να εξασφαλίσει τους διαδόχους του, στράφηκε στην εκκλησία. Σε ηλικία μόλις 16 ετών ο Giovanni των Μεδίκων ήταν ήδη καρδινάλιος, ένα αξίωμα που είχε κοστίσει στην οικογένεια ένα τεράστιο χρηματικό ποσό.

Σε ηλικία 43 ετών ο Lorenzo ο «Μεγαλοπρεπής» πέθανε.

Μετα το θάνατο του, ο Savonarola άδραξε την ευκαιρία επικράτησε, ακόμα και ο Botticelli άλλαξε πορεία τρομοκρατημένος από τις αλλαγές γύρω του και αγκάλιασε το Χριστιανισμό με νέο ζήλο, δημιουργώντας πίνακες με θέματα της αποκάλυψης.

Στο φονταμενταλιστικό καθεστώς του Savonarola οι ιερόδουλες υποβάλλονταν σε ξυλοδαμούς και οι ομοφυλόφιλοι ρίχνονταν στην πυρά. Ήταν απαγορευμένη κάθε χρήση καλλυντικών ή κοσμημάτων. Για την τήρηση των εντολών του φρόντιζε ο στρατός του.

Ο Savonarola οργάνωσε μια τεράστια δημόσια πυρά στην οποία κάηκαν βιβλία, κοσμήματα, καλλυντικά, όλα τα «αξεσουάρ» της Αναγέννησης. Ακόμα και ο Botticelli φοβούμενος τη καταδίκη συμμετείχε σε εκείνη την καταστροφή, ρίχνοντας ο ίδιος τους πίνακες του στη πυρά. Η περίοδος αυτή έγινε γνωστή ως η «Πυρά των Ματαιόδοξων».

Ε.4.7: Πορτραίτο του Savonarola, έργο του Fra Bartolomeo

4.6. Το τέλος του φονταμενταλισμού και επάνοδος των Μεδίκων στην εξουσία.

Το 1497 ο πάπας Αλέξανδρος ΣΤ αναθεμάτισε τον Σαβοναρόλα και ζήτησε τη σύλληψη και θανάτωσή του. Έτσι το 1498 εκτελέστηκε με θάνατο δια πυράς. Αυτό το γεγονός άνοιξε πύλες για την επάνοδο των Μεδίκων στην Φλωρεντία.

Το 1513 μ.Χ. ο Giovanni γιός του Lorenzo του Μεγαλοπρεπή, εκλέχτηκε πάπας ως ο Λέων Γ'. Υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους πάπες που ήταν πάτρωνας των τεχνών και έφερε στην παπική αυλή τη μεγαλοπρέπεια της αναγεννησιακής κουλτούρας.

Ε.4.8:Ο πάπας Leone X', έργο του Raphael

Ε.4.9:Ο πάπας Clement VII'

Παράλληλα το 1516 ανέθεσε στο Michelangelo την ολοκλήρωση της όψης της εκκλησίας του San Lorenzo, οποία έγινε όλη από μάρμαρο της Καραρα. Στην συνέχεια του ανέθεσε την κατασκευή του παρεκκλησίου των Μεδίκων (Cappelle Medicee) και της Λαυρεντιανής Βιβλιοθήκης, η οποία έχει ένα υπέροχο αναγεννησιακό ρυθμό.(Lotz,1997:91)

Μετά τον θάνατο του τον διαδέχτηκε το 1523 ο πάπας Clement VII', πρώτος ξάδελφος του παπα Leone X'. Ο πάπας Clement VII' δημιούργησε το Δουκάτο της Φλωρεντίας, στο οποίο συνέχισε να διοικεί η δυναστεία των Μεδίκων με τον τίτλο πλέον του Δούκα. Ο πιο διακεκριμένος των οποίων, υπήρξε ο Cosimo Γ'.

Ε.4.10: Η Λαυρεντιανη Βιβλιοθήκη

Κεφάλαιο 5: Ο Μέγας Δούκας Κοζιμο Α΄

5.1. Οι αρχιτεκτονικές επεμβάσεις της πόλης της Φλωρεντίας.

Στη Φλωρεντία ο Cosimo Α΄ κατεδάφισε το οικοδομικό τετράγωνο μεταξύ του palazzo Vecchio και του ποταμού Αρνο με σκοπό να κατασκευάσει ένα μεγάλο κυβερνητικό συγκρότημα το επονομαζόμενο gli Uffizi (το σημερινό μουσείο Uffizi). Το Uffizi ήταν ακριβώς δίπλα από το palazzo Vecchio. Ο Cosimo μετέφερε την κατοικία του από το ιδιωτικό palazzo Medici στο palazzo Vecchio το 1540 μ.Χ. και αργότερα στο palazzo Pitti το 1549 μ.Χ.. Το palazzo Pitti συνδεόταν με το palazzo Vecchio και το gli Uffizi διαμέσου ενός διαδρόμου υπερυψωμένου πάνω από το ponte Vecchio. Έτσι δημιουργείται ένα δίκτυο σημαντικών κτιρίων που αρχίζει από το duomo-palazzo Vecchio-Uffizi-ponte Vecchio-palazzo Pitti-giardini de Bobolli. (Millon και Magnago Lampugnani, 1994:224)

Ε.5.1: Προσωπογραφία του Cosimo Ι΄, έργο του Agnolo Bronzino

Η μετατροπή του palazzo Vecchio σε κατοικία και η δημιουργία του Uffizi είχε ανατεθεί στον διάσημο αρχιτέκτονα της εποχής εκείνης Giorgio Vasari και ήταν η πιο μεγάλη αρχιτεκτονική κατασκευή εκείνης της εποχής. Όπως ομολογεί ο ίδιος ο αρχιτέκτονας «το κτίσμα είναι ένα πελώριο εργοστάσιο αξιωματούχων το οποίο έχει πρόσωπο στον Αρνο και δεν έχω κατασκευάσει ποτε άλλο πράγμα πιο δύσκολο και πιο επικίνδυνο, διότι είναι θεμελιωμένο πάνω στο ποτάμι και σχεδόν στον αέρα». (Lotz, 1997: 166)

Ε.5.2: Αύλιος χώρος Uffizi

Ε.5.3: Αύλιος χώρος Uffizi και στο βάθος το palazzo Vecchio

Το Uffizi (γραφεία) κατασκευάστηκαν με εντολή του Cosimo I για να συγκεντρώσουν 13 διοικητικά γραφεία, τα οποία έπρεπε να μετεγκατασταθούν από τις παλιές τους έδρες, οποίες ήταν διάσπαρτες της πόλη. Η μεταφορά αυτή δημιούργησε μία εξέγερση των συνεταιρισμών και των ιδιοκτητών πολλών σπιτιών, μαγαζιών και εργαστηρίων που κατεδαφίστηκαν. Οι χρονογράφοι της εποχής αναφέρουν ότι τα παλαιά κτίρια κατεδαφίστηκαν για να υλοποιηθεί ο δρόμος και τα καινούργια γραφεία της διοίκησης. Οι σκεπαστοί διάδρομοι στο ισόγειο των γραφείων κατασκευάστηκαν για τους πεζούς και για τους πολίτες που ήταν σε αναμονή. Ο δρόμος μήκους 140 μ και πλάτους 18μ ανάμεσα στις δύο τετραώροφες όψεις του κτιρίου, που συνδέει την piazza della Signoria με τον ποταμό Arno είναι κάτι ανάλογο με τη Strada Nuova της Γένοβας. (Lotz,1997:166)

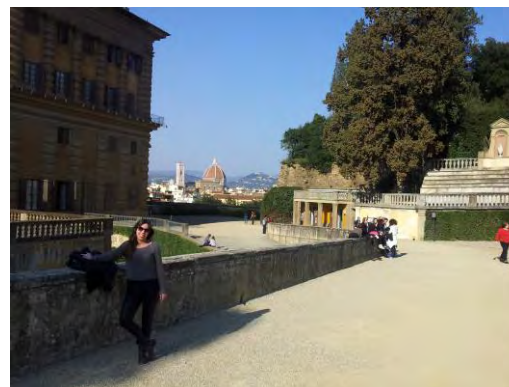

Ε.5.4:Αυτοπροσωπογραφία του Vasari

Το έργο του Vasari μετά τον θάνατο του, ολοκλήρωσε ο Bernardo Buontalenti, οποίο επέβλεψε και την κατασκευή ενός θεάτρου(του πρώτου στην Φλωρεντία), στο τελευταίο όροφο, το οποίο στη συνέχεια γκρεμίστηκε. Σχεδίασε επίσης την περίφημη Tribuna, οποία ήταν μια οκταγωνική αίθουσα σκεπασμένη με τρούλο, στην οποία εξέθεταν οι Μεδικοί τα σπουδαιότερα κομμάτια της συλλογής τους.

Ε.5.5:Κήποι Boboli και στο βάθος το palazzo Pitti

Ε.5.6: Κήποι Boboli και στο βάθος η Santa Maria del Fiore

Το palazzo Pitti, που στο παρελθόν αποτελούσε αρχικά την κατοικία των dei Priori στη συνέχεια την έδρα του Governo Comunale, και έπειτα κατά την περίοδο της ολιγαρχίας την έδρα της Signoria, κατα την διακυβέρνηση των Μεδίκων μετατράπηκε στη κατοικία του Δούκα (palazzo Ducale).

Το palazzo Pitti όταν περιήλθε την ιδιοκτησία του Cosimo I', δεν είχε αυλή. Έτσι δημιουργήθηκε μια μεγαλοπρεπής αυλή, η οποία ήταν απαραίτητη για μία «πριγκιπική» κατοικία. Η κλίση του εδάφους στην αυλή του κτιρίου και η θέση του έδωσαν την δυνατότητα, μια σύνθεσης ιδανικής κτιρίου-αυλής-κήπου (Giardini di Boboli)

Ε.5.7:Χάρτης των κήπων Boboli

Ε.5.8:Τμήμα αίθουσας του palazzo Pitti, που αποτυπώνει την μεγαλοπρέπεια του κτιρίου

Ε.5.9:Γέφυρα Ponte Vecchio

Ε.5.10:Κήποι Boboli

Στην πραγματικότητα οι αλλαγές που γίνανε σε πολεοδομικό επίπεδο στην πόλη της Φλωρεντίας οφείλονται στην επιθυμία να δημιουργηθεί μία έδρα την απολυταρχικής κυβέρνησης. Στην καρδιά της παλαιάς πόλης κατασκευάστηκε ένα εμπορικό κέντρο (la Loggia de Mercato Nuovo) και καινούργιες γέφυρες (Ponte Santa Trinita⁶) για να διευκολύνουν την επικοινωνία, πάνω από τον ποταμό Αρνο, με την νέα κατοικία του Δούκα, palazzo Pitti και τους κήπους, Giardini di Boboli. Ανανεώθηκαν και διευρύνθηκαν κάποιοι δρόμοι για να διευκολύνουν τις διαδρομές των Μεδίκων μεταξύ των διοικητικών και αμυντικών κέντρων. Για να ενωθούν το palazzo Vecchio, το palazzo Pitti και η Fortezza da Basso (το φρούριο της πόλης) κατασκευάστηκαν η Via dei Servi, η via Tornabuoni, η Borgo degli Albizi και η via Maggio. Εν ολίγοις δημιουργήθηκε ένα καινούργιο πολεοδομικό σχήμα το οποίο εκπροσωπούσε τον Δούκα και τα συμφέροντα του, αναδεικνύει το ρόλο του και ικανοποιούσε τις κυβερνητικές ανάγκες του, αλλά και τις προσωπικές. Η κεντρική περιοχή της πόλης χαρακτηρίζεται από την ακολουθία κατασκευών και διαμορφώσεων που ξεκινούν από το διοικητικό κέντρο της πόλης, τη Signoria και την πλατεία της, την Piazza della Signoria. Οδηγούν, περνώντας πάνω από

⁶ Ponte Santa Trinita η αρχική γέφυρα ήταν έργο του B.Ammannati, αποτελούνταν από τρία ελλειπτικά τόξα, τα οποία τα εμπνεύστηκε από τον Michelangelo που τα είχε σχεδιάσει για το palazzo Farnese.

τον ποταμό Arno μέσα από τη γέφυρα του Ponte Vecchio, στο Palazzo Pitti, για να καταλήξουν στους κήπους Boboli (Lotz,1997:164)

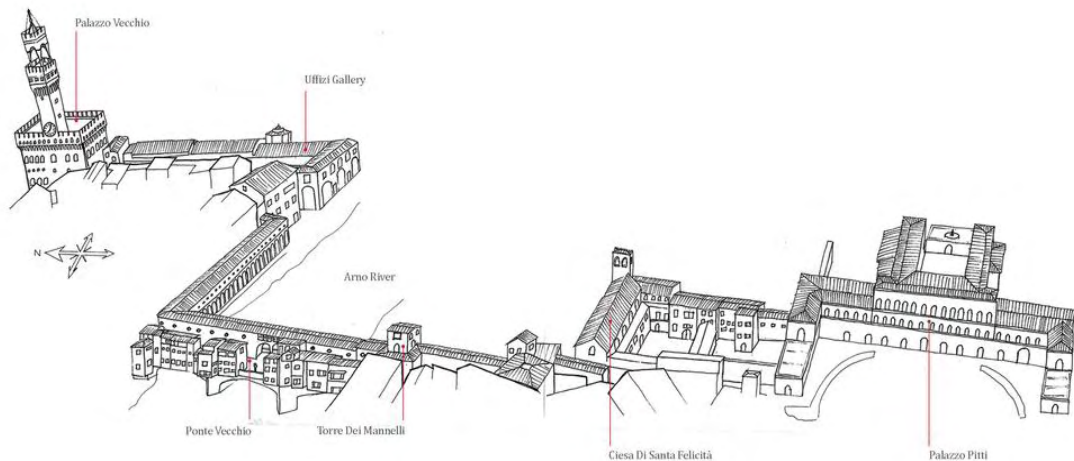

Ε.5.11: Διαδρόμος του Vasari

Ε.5.12: Η γέφυρα του Ponte Vecchio και ο διάδρομος Vasari

Τοποθετήθηκαν αγάλματα και μνημειακές στήλες σε πλατείες όπως η San Marco ,η Santa Trinita και άλλες και τις κατά μήκος των δρόμων για να υπενθυμίζουν τις επιτυχίες του Δούκα και της Κυβέρνησης. Ο γιός 111του Cosimo I', Ferdinando I' ,για να εξασφαλίξει την υστεροφημία του τοποθέτησε στο κέντρο την piazza della Santissima

Ε.5.13: Σχέδιο που αποτυπώνει το διάδρομο που ενώνει το palazzo Vecchio με το palazzo Pitti

Annuziata , ένα μεγάλο άγαλμα του εαυτού του έφιππου. Αξιοσημείωτο είναι ότι γίνεται πρόταση για καινούργια όψη του Duomo της Φλωρεντίας, έργο το οποίο είχε θεμελιώδη σημασία για την οικογένεια των Μεδίκων , καθώς ταυτίζεται με την περίοδο όπου ορίζονταν οι επίσκοποι από την πόλη της Φλωρεντίας και όχι από την Ρώμη.

Ε.5.14: Η πανοραμική θέα της Φλωρεντίας, όπως αυτή φαίνεται από την Πλατεία Michelangelo

Το αιώνιο ενδιαφέρον το Μεδίκων για την Santa Maria del Fiore αποτελεί μέρος της συνεχούς προσπάθειας τους να προσδώσουν στη Φλωρεντία το ρόλο της πρωτεύουσας της Δυναστείας τους. Αυτό το ενδιαφέρον μπορεί να γίνει κατανοητό από την οπτική γωνία της σχέσης που θέλει να τονίσει ότι έχει η οικογένεια με την εκκλησία, σχέση πολύ πιο ισχυρή από άλλους βασιλικούς οίκους της Ευρώπης. Η οικογένεια των Μεδίκων πάντα είχε στους κόλπους στους της ένα τουλάχιστο Καρδινάλιο.

Όλα όσα περιεγράφηκαν, αναφέρονται στους όρους και στη προσπάθεια συγκρότησης μιας ταυτότητας για τη πόλη και ταυτόχρονα σε μια προσπάθεια ενίσχυσης της ταυτότητας των επιμέρους κοινωνικών δυνάμεων δηλαδή το επιμέρους οικογενειών σε βάρος της συλλογικής δύναμης της Φλωρεντίας. Αυτό που περιγράφουμε δηλαδή είναι μία σειρά από προσπάθειες branding που είτε αναφέρονται στο branding της πόλης ως πολιτικής και πολιτιστικής ενότητας είτε αναφέρονται στην προώθηση της ανταγωνιστικής ταυτότητας ανάμεσα στις επιμέρους εμπορικές και κοινωνικές οικογένειες. Είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα προσπάθειας branding που γίνεται μέσα από την προσπάθεια διαμόρφωσης στοιχείων του χώρου, αρχιτεκτονικών ή στοιχείων δημόσιου ανοιχτού χώρου.

Για να μπορούμε όμως με βεβαιότητα να πούμε ότι η αναγεννησιακής Φλωρεντίας είναι ένα παράδειγμα place branding και πόσο μάλλον πετυχημένο θα πρέπει να δούμε τον ορισμό, τις στρατηγικές αλλά και τη μεθοδολογία του place branding όπως αυτός ο όρος διαμορφώθηκε μεταγενέστερα της εποχής των Μεδίκων. Ένας όρος που ευρέθηκε, αναλύθηκε και έγινε ολόκληρη επιστήμη, όχι για να ορίσει κάτι από το παρελθόν αλλά να δημιουργήσει ιδέες και μεθοδολογίες για τη βελτίωση των σύγχρονων πόλεων. Έτσι στο επόμενο κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με την έννοια του place branding για να μπορέσουμε στη συνέχεια να τεκμηριώσουμε με μεγαλύτερη ακρίβεια την άποψη αναφέραμε παραπάνω.

Κεφάλαιο 6 : Η συμβατική οικονομική προσέγγιση του Place branding

6.1. Εισαγωγή στο place branding

Στη σύγχρονη κοινωνία στην οποία βρισκόμαστε δημιουργείται η ανάγκη , λόγω του αυξημένου ανταγωνιστικού οικονομικού περιβάλλοντος, οι πόλεις, οι περιφέρειες και τα κράτη να ανταγωνίζονται συνέχεια για την προσέλκυση επενδύσεων , τουριστών , ατόμων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και γνώσεις τα οποία θα μπορέσουν να προσφέρουν υπεραξία στην πόλη, περιφέρεια ή-κράτος ενισχύοντας την επιχειρησιακή της εξωστρέφεια .Εξωστρέφεια που είναι το αποτέλεσμα της νέας οικονομικής τάξης πραγμάτων, συσχετισμένης με τη διαρκή άνοδο της τεχνολογίας, τη διευκόλυνση των επικοινωνιών και την οικουμενοποίηση, διεθνοποίηση, παγκοσμιοποίηση των οικονομικών, πολιτικών και πολιτισμικών συνθηκών. Πρόκειται για διαδικασίες που συνδέονται με το άνοιγμα της τοπικής – εθνικής οικονομίας, τη δημιουργία εταιριών στις παγκόσμιες αγορές και εκφράζει τη ‘μετατόπιση’ της τοπικής και της εθνικής οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό γίνεται φανερή η απαίτηση οι πόλεις, οι περιφέρειες, τα κράτη να μπορούν να προσφέρουν εύκολη πρόσβαση στην επιχειρηματική δραστηριότητα και τις επενδύσεις, ενώ ταυτόχρονα να εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο διαβίωσης και βιωματικές εμπειρίες στους επισκέπτες - τουρίστες. Ως στόχος της οικονομικής αυτής εξωστρέφειας περιγράφεται η οικονομική βιωσιμότητα της τοπικής – εθνικής οικονομίας και η καλύτερευση του οικονομικού και βιοτικού επιπέδου των κατοίκων-πολιτών.

Με την επίτευξη της οικονομικής εξωστρέφειας και την προσέλκυση επενδύσεων στην τοπική και εθνική οικονομία συνδέεται η χρήση των στρατηγικών που περιγράφονται ως ‘Place , City , Territory , Nation Branding’ και οι οποίες αφορούν τη διαδικασία προώθησης της εικόνας της πόλης ή περιοχής κατά αντιστοιχία προς το μοντέλο προώθησης ενός προϊόντος ή μίας υπηρεσίας. Ως στόχος του Place Branding εμφανίζεται επομένως, καταρχάς, η δημιουργία ενός στρατηγικού πλαισίου για τη μεγιστοποίηση των οικονομικών δυνατοτήτων μιας πόλης - περιοχής - κράτους.

6.2. Το place branding και η ανάπτυξή του

Το branding εμφανίζεται ως όρος στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα και αφορά κυρίως την ανάπτυξη σημάτων για εμπορικά προϊόντα, όπως για παράδειγμα τα ξυραφάκια Gillette. Ένας ορισμός της σημασίας του όρου ‘brand’ δόθηκε από την American Marketing Association που τον περιγράφει “ως όνομα, ορισμό, σήμα, σύμβολο ή σχέδιο, ή ως έναν συνδυασμό όλων αυτών, ώστε να αναγνωρίζονται τα προϊόντα και οι υπηρεσίες ενός καταστήματος ή πωλητή ή πολλών πωλητών, προκειμένου να διαφοροποιούνται τα προϊόντα αυτά από τα αντίστοιχα των ανταγωνιστών’. Παρόλο που ο ορισμός αυτός έχει να κάνει τα εμπορικά κυρίως αντικείμενα-προϊόντα, έχει επικρατήσει και χρησιμοποιείται πλέον σε οποιοδήποτε καταναλωτικό αγαθό, φυσική οντότητα , επιχείρηση , τοποθεσία , πόλη , κράτος κ.λ.π. . Ένα Brand, πέρα από αναγνωριστικό ρόλο που διαθέτει για το συγκεκριμένο κάθε φορά προωθούμενο, κατά κύριο λόγω εκπροσωπεί ευρύτερα τον ίδιο τον οργανισμό παραγωγής του, τη φήμη του, τις βασικές του αξίες.Το Brand αφορά επομένως μία οπτική αναπαράσταση των ιδιαίτερων χαρα-

κτηριστικών του προϊόντος ενός οργανισμού , συχνά σε λειτουργικό όσο και σε μη λειτουργικό επίπεδο, η οποία προβάλλει ένα συγκεκριμένο σχετικό με το προϊόν μήνυμα στον καταναλωτή (Κούγια:13)

Η ιδέα της χρήσης της εικόνας του τόπου και του Place Branding ξεκίνησε στις αρχές του 1970, με τις μελέτες του Hunt που αφορούσαν μελέτες ανάπτυξης του τουρισμού, σε σχέση με την εικόνα της γεωγραφικής οντότητας. Το Place Branding αντιπροσωπεύει επομένως ένα σύνολο αναφορών στην εικόνα του τόπου που συνδέονται με την ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας σε τομείς όπως ο τουρισμός, η πώληση τοπικών αγαθών, η προσέλκυση επιχειρήσεων και σημαντικών επαγγελματιών προς εγκατάσταση κ.λ.π.

6.3. Ανάλυση στοιχείων στρατηγικής Place branding.

Τα χαρακτηριστικά που καθορίζουν τη στρατηγική χάραξης του place branding είναι :

- i. Η ιστορία και η κληρονομιά του κάθε τόπου (τοπικά έθιμα , φεστιβάλ και διάφορα ιστορικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν μία περιοχή
- ii. Πολεοδομικός – χωρικός σχεδιασμός αφορά τα μουσεία ,τις γέφυρες , μνημεία , κτίσματα , έργα τέχνης , πλατείες , περιοχές πόλεων όπως το οικονομικό κέντρο , ιστορικό κέντρο κ.λ.π.
- iii. Εκδηλώσεις και δραστηριότητες όπως μουσικά – καλλιτεχνικά φεστιβάλ , διοργάνωση αθλητικών αγώνων . κ.λ.π.
- iv. Πολιτική και εμπλεκόμενοι φορείς . Αποτελούν ίσως το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό του place Branding και αφορούν το management , τους μηχανισμούς και τις λειτουργίες , τις τακτικές που θα χρησιμοποιηθούν , τις τεχνικές , και τον τρόπο συμμετοχής των εμπλεκόμενων μερών .
- v. Σύμβολα και απεικόνιση χαρακτηριστικών σημείων με τη δημιουργία brand logos , slogan κ.λ.π.
- vi. Διαφήμιση – προώθηση της εικόνας της περιοχής σε μέσα μαζικής ενημέρωσης (τηλεόραση , ραδιόφωνο , εφημερίδες , περιοδικά) , μέσα κοινωνικής δικτύωσης (facebook , twiter , κ.λ.π.) , websites κ.λ.π.

Το Place branding επηρεάζει και έχει αντίκτυπο στους παρακάτω τομείς :

- i. την ταυτότητα της πόλης , αφορά τον όρο identity image , και είναι γενικά η αίσθηση και η εικόνα που δημιουργείται στους κατοίκους και τους επισκέπτες
- ii. την κοινωνία με θετικές συνέπειες όπως παραδείγματος χάρη η συμμετοχική διαδικασία αλλά και αρνητικές συνέπειες όπως παραδείγματος χάρη ο κοινωνικός αποκλεισμός
- iii. Πολιτική με τα πολιτικά και πολιτιστικά αποτελέσματα και τις αποφάσεις που αφορούν τη διαχείριση του management
- iv. Οικονομία και βασίζεται στους οικονομικούς δείκτες όπως παραδείγματος χάρη οι επενδύσεις που γίνονται , οι επιπτώσεις στο εισόδημα των κατοίκων και γενικά οι επιπτώσεις της εφαρμογής του city branding στην οικονομία .

- v. Μια επωνυμία μπορεί τονίζει το όραμα για το μέλλον της περιοχής , αποσπά την προσοχή από τα διάφορα αρνητικά στοιχεία και δίνει έμφαση στα θετικά στοιχεία.

6.4. Μεθοδολογία Place branding και σχεδιασμός

Η μεθοδολογία και σχεδιασμός του place branding αφορά στην οργάνωση και τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος για την προώθηση της καινοτομίας , την προβολή της , την αύξηση της ανταγωνιστικότητας , την εξωστρέφεια , και την αύξηση της επισκεψιμότητας της χωρικής ενότητας . Το place branding στηρίζεται στην επαναδημιουργία της εικόνας που προσφέρει η χωρική ενότητα και κυρίως επιχειρείται η καλύτερευση των βιωματικών εμπειριών . Σύμφωνα με την Έκθεση του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Χωροταξίας (ESPON, URBACT), οι πολιτικές για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη δεν μπορούν να στηρίζονται μόνο στην παροχή «σκληρών» υποδομών, αλλά στη δημιουργία περιβάλλοντος καινοτομίας μέσα από «άυλες» υποδομές, στους ανθρώπινους, περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς πόρους μιας περιοχής (Palmer/Rae Associates, 2004) και σε γενικές γραμμές είναι αλληλένδετο με την αστική ανάπτυξη – αστική αναγέννηση .

Ο Philip Kotler αναφέρει ότι ο στρατηγικός σχεδιασμός μίας πόλης περνάει από πέντε στάδια τα οποία είναι τα εξής:

1. Ανάλυση της παρούσας κατάστασης της πόλης: πως είναι σήμερα, ποια τα βασικά της πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, ποιες οι ευκαιρίες και απειλές που της παρουσιάζονται (SWOT Analysis) και ποιοι οι βασικοί της ανταγωνιστές.
2. Δημιουργία ενός οράματος και στόχου: πως θα ήθελαν οι πολίτες να είναι η πόλη τους.
3. Σχεδιασμός της κατάλληλης στρατηγικής για την επίτευξη των στόχων.
4. Κατάλληλο πλάνο δράσης.
5. Υλοποίηση και έλεγχος
(Kotler, Haider, και Rein, 1993:79.)

Σύμφωνα με τον Simon Anholt οι παράγοντες για τη δημιουργία ενός ισχυρού Place branding είναι οι εξεις:

1. Η παρουσία (presence) της πόλης, δηλαδή η αντίληψη των κατοίκων και επισκεπτών γι' αυτήν η οποία διαμορφώνει την εξωτερική εικόνα του τόπου, λειτουργεί δηλαδή σαν κινητή διαφήμιση. Επιπλέον πρόκειται για τη διεθνή συμβολή της πόλης στην επιστήμη, στον πολιτισμό και τη διοίκηση
2. Ο τόπος (place) καθαυτός, τα υλικά και άυλα στοιχεία του (το κλίμα, το περιβάλλον, οι υποδομές, οι παρεχόμενες υπηρεσίες κλπ.).
3. Οι άνθρωποι (people) και η εκπαίδευσή τους, οι ικανότητες και οι φιλοδοξίες τους που διαμορφώνουν το τοπικό μέγεθος και δημιουργούν δυνατότητες για τουριστική, επιχειρησιακή, πολιτισμική, κοινωνική και πολιτική α-

νταλλαγή. Χωρίς τον ανθρώπινο παράγοντα, και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, μία πόλη είναι απλά ένα άδειο τοπίο. (Anholt, 2007:75.)

4. Τα προαπαιτούμενα (pre-requisites) ενός τόπου τα οποία καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τις βασικές παροχές σε υποδομές (σχολεία, νοσοκομειακή περίθαλψη, ικανοποιητικά μέσα μεταφοράς κλπ.).

5. Ο παλμός (pulse) της πόλης που ορίζει εάν η πόλη είναι ενδιαφέρουσα με την έννοια της παροχής υπηρεσιών διασκέδασης και με την ύπαρξη ξεχωριστών στοιχείων που μπορούν να βιωθούν.

6. Η δυναμική της πόλης (potential), η οποία εκφράζει τις δυνητικές οικονομικές και εκπαιδευτικές ευκαιρίες εντός της πόλης (προσιτό περιβάλλον για εξεύρεση εργασίας, για επενδύσεις ή για εκπαίδευση κ.ά.). (Θεοδοσίου, 2011:24)

Η σωστή διαχείριση των έξι αυτών παραγόντων μπορεί να οδηγήσει στην καλύτερευση της εικόνας της χωρικής ενότητας.

Σημαντικοί παράγοντες στη στρατηγική του place branding αποτελούν επίσης οι κοινοί στόχοι των εμπλεκομένων (stakeholders) και η υπομονή. Σύμφωνα με τον Anholt στις περισσότερες χώρες παρατηρούνται δύο εμπόδια κατά τη διαδικασία εφαρμογής του place branding α) έλλειψη υπομονής από μέρους των πολιτικών οι οποίοι θέλουν να επιδείξουν άμεσα έργο, β) πολιτική δυσκολία στη μετάδοση του οράματος από τους εκάστοτε φορείς κυρίως πολιτικούς και εμπορικούς.

6.5. Στρατηγική ανάπτυξης Place branding

Η ανάπτυξη της στρατηγικής Place branding είναι ένα θέμα που αφορά ένα σύνολο φορέων και οργανισμών που είναι κατάλληλοι να εμπλακούν στη διαδικασία. Τα ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν για την εφαρμογή μίας στρατηγικής ανάπτυξης είναι :

1. Ποιά είναι η σημασία του συγκεκριμένου τόπου για τον υπόλοιπο κόσμο;
2. Ποιά είναι τα δυνατά και ποια τα αδύνατα σημεία του τόπου;
3. Τί δυνατότητες έχει ο τόπος, ποια θέση μπορεί να καταλάβει στον παγκόσμιο οικονομικό χάρτη μελλοντικά και πώς είναι δυνατόν να συνδεθούν αυτά τα δύο;
4. Τι μπορεί να κάνει αυτόν τον τόπο μοναδικό και ελκυστικό για επιχειρήσεις αλλά και για το καταναλωτικό κοινό;
5. Με ποιο τρόπο θα υλοποιηθεί αυτό το σχέδιο;
6. Τι ρόλο θα αναλάβουν οι εμπλεκόμενοι φορείς για την ανάπτυξη αυτής της στρατηγικής;
7. Με ποιο τρόπο θα αξιολογηθεί η απόδοση των ενεργειών για την επίτευξη του στόχου;(Χύτα, 2013:28)

Σημαντικά στοιχεία για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του Place branding μίας πόλης είναι:

1. Το θεσμικό πλαίσιο της πόλης που επηρεάζεται από τον ρόλο του δημάρχου, τον ρόλο των πολιτών, τον ρόλο της κεντρικής εξουσίας

2. Τα εργαλεία που διαθέτει η τοπική αυτοδιοίκηση για την ανάπτυξη της όπως ο πολεοδομικός σχεδιασμός που θέτει στην πραγματικότητα τους κανόνες
3. Οι πολίτες στους οποίους απευθύνεται και κυρίως η δυσκολία στη κατανόηση ότι το συμφέρον της πόλης ταιριάζει με το συμφέρον τους (Μεταξάς, 2013)

6.6. Συμβολή των κατοίκων στο place branding

Οι κύριες ομάδες στόχοι του place branding είναι οι κάτοικοι, οι επιχειρήσεις και οι επισκέπτες. Ενεργό ρόλο στη διαδικασία του place branding έχουν οι κάτοικοι γιατί δεν είναι μόνο αποδέκτες αλλά έχουν ρόλο στη διαδικασία και είναι παραγωγοί αγαθών, υπηρεσιών και πολιτικών. Οι ρόλοι που αναφέρονται παρακάτω καθιστούν τους πολίτες σημαντικούς για το place branding

1. Οι κάτοικοι ως αναπόσπαστο μέρος του place branding
Τόσο οι κάτοικοι όσο και οι αλληλεπιδράσεις τους με τον εξωτερικούς παράγοντες αποτελούν το κοινωνικό περιβάλλον του κάθε τόπου. Ο ρόλος των κατοίκων είναι σημαντικός στη διαμόρφωση του place branding καθώς οι κάτοικοι χρησιμοποιούνται ως δείκτης για την αξιολόγηση του. Σύμφωνα με τον Freire 2009 σημαντικό ρόλο παίζει η φιλική στάση του πληθυσμού
2. Οι κάτοικοι ως πρεσβευτές του place branding
Ο άλλος ρόλος των πολιτών είναι αυτός του πρεσβευτή του ονόματος και των υπηρεσιών της πόλης.
3. Οι κάτοικοι ως παράγοντες άσκησης επιρροής και πολιτικής

6.7. Συμπεράσματα

Το place branding είναι η διαδικασία της ανακάλυψης, της δημιουργίας, της ανάπτυξης και της σύλληψης ιδεών και σχεδίων για την κατασκευή – ανακατασκευή της ταυτότητας του τόπου, καθορίζοντας τα χαρακτηριστικά και την ατμόσφαιρα και στη συνέχεια την οικοδόμηση της αίσθησης της τοποθεσίας. Αυτό απαιτεί επενδύσεις σε εξοπλισμό (π.χ. υποδομές, κτίρια), λογισμικό (π.χ. εκδηλώσεις, ιστορίες), «orgware» (π.χ. συνεταιριστικές οργανωτικές δομές) και εικονική πραγματικότητα (π.χ. σύμβολα και συμβολικές ενέργειες, ιστοσελίδες). (Τσαγκαράκης, 2016)

Το place branding αναφέρεται και αφορά τα εξής :

- Place making : Δημιουργία της ταυτότητας του κάθε τόπου, τη διαχείριση, τις πολιτικές, την καινοτομία και άλλα
- Στην ανάπτυξη ή και στη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας
- Στην ορθολογική ανάπτυξη της πόλης στόχος

- Την επιλογή των αναγνωρίσιμων στοιχείων της πόλης και την επεξήγηση των πολιτιστικών στοιχείων αυτής
- Τα ανταποδοτικά οφέλη στους πολίτες , στις υπηρεσίες και στις επιχειρήσεις
- Δημιουργία μίας διαχρονικής φήμης της πόλης
- Δημιουργία βιωματικών εικόνων .

Και εστιάζει στα εξής :

- Ποιος δημιουργεί ένα μέρος και ποιοι είναι οι λόγοι
- Στρατηγικές αποφάσεις που αφορούν την επένδυση , τη συμμετοχή και τη συνεργασία των εμπλεκόμενων μερών
- Ανάπτυξη μίας περιεκτικής ταυτότητας της γεωγραφικής ενότητας
- Μακροπρόθεσμα αποτελέσματα για τη φήμη του τόπου
- Συμμετοχή των πολιτών .

Οι αρχές αυτές είναι αρχές με τις οποίες αντιμετωπίζουμε τις σημερινές διεργασίες του place branding, θεωρώντας ότι αυτές αναφέρονται αποκλειστικά στις σύγχρονες κοινωνίες, αφού έχουμε ήδη περιγράψει την ανάπτυξη της Φλωρεντίας στην εποχή των Μεδίκων, θα επιστρέψουμε σε αυτήν για να συγκρίνουμε τις αρχές του place branding με αυτά που ήδη καταγράψαμε ιστορικά , θεωρώντας ότι η προσπάθεια ενίσχυσης της ταυτότητας τόπων για οικονομικούς όσο και πολιτικούς λόγους, όπως το παράδειγμα της Φλωρεντίας, αποτελεί ένα χαρακτηριστικό και παλιότερων περιόδων. Στην περίπτωση ειδικότερα της Φλωρεντίας η προώθηση ταυτότητας της πόλης συνδέεται με την πρώτη ανάπτυξη αστικών στρωμάτων στον Ευρωπαϊκό χώρο, δηλαδή με την πρώτη ανάπτυξη οικονομικών και πολιτικών δυνάμεων, οι οποίες είχαν απατήσεις από τη χρήση, τη διάθεση και τη προώθηση του χώρου ανάλογες, πιθανών σε λιγότερο αναπτυγμένη μορφή, με τις απαιτήσεις που εμφανίζουν και οι σύγχρονες κοινωνίες. Με αυτή την έννοια η διερεύνηση της Φλωρεντίας των Μεδίκων, την οποία επιχειρούμε, είναι υποδειγματική για τους όρους ανάπτυξης της ταυτότητας του τόπου στην νεότερη Ευρωπαϊκή ιστορία. Σύνάπτουμε με τον τρόπο αυτό την αρχή της ανόδου της αστικής τάξης του δυτικού κόσμου, με την αρχή της ανάπτυξης της ταυτότητας πόλων για οικονομικούς και πολιτικούς λόγους ταυτόχρονα.

Κεφάλαιο 7: Οι αρχές του place branding στην Αναγεννησιακή Φλωρεντία και η ανατροπή της κατεύθυνσης τους με πολιτική πρόθεση.

Η Φλωρεντία υπήρξε μεγάλο οικονομικό, παραγωγικό, εμπορικό, όσο και χρηματιστηριακό κέντρο. Κέντρο πολιτικής, κοσμικής και εκκλησιαστικής εξουσίας. Κέντρο πολλαπλής πολιτιστικής έκφρασης, συγκρότησης γνώσεων και επίδειξης των τεχνών.

Η προσπάθεια στο place branding της Φλωρεντίας είναι πάρα πολύ ισχυρή καθώς πέρα από την απαίτηση της οικονομικής προώθησης, η οποία είναι σήμερα εμφανής, έχουμε την απαίτηση πολιτικής προώθησης της πόλης. Εκεί η Φλωρεντία μας υπερβαίνει και έχει τη φιλοδοξία να καθορίσει όχι απλώς τη δική της τύχη αλλά την τύχη όλου του πολιτισμού που έπεται. Στην πραγματικότητα το χαρακτηριστικό με τη Φλωρεντία δεν είναι απλώς ότι καταφέρνει να κάνει το branding μιας πόλης, ούτε καν ότι καταφέρνει να ενισχύσει την ταυτότητα της σε επίπεδο οικονομικής και πολιτικής ζωής ταυτόχρονα, αλλά ότι επιθυμεί να καθορίσει το πολιτικό και πολιτιστικό στίγμα μίας ολόκληρης περιόδου και εν τέλει να καθορίσει το πολιτικό και πολιτιστικό στίγμα όλης της δυτικής ιστορίας που ακολουθεί. Με την έννοια αυτή η Φλωρεντία αποτελεί την εναρκτήρια κίνηση παραγωγής των νεότερων αστικών πολιτευμάτων, της νεότερης αστικής οικονομίας και του νεότερου αστικού πολιτισμού. Μολονότι την περιγράφουμε την εποχή αυτή σαν Αναγέννηση, δηλαδή ως επιστροφή στα αρχαία ήθη, η Αναγέννηση αυτή αναφέρεται ουσιαστικά στην επανένταξη δημοκρατικών θεσμών που υπερβαίνουν το πρόβλημα της Φεουδαρχίας και στη συγκρότηση με βάση τους θεσμούς αυτούς μίας νέας πολιτικής, οικονομικής και πολιτιστικής πραγματικότητας.

Αντιλαμβανόμαστε ότι με τα δεδομένα αυτά η Αναγεννησιακή Φλωρεντία ανταποκρίνεται στις δυο πιο βασικές στρατηγικές ανάπτυξης του place branding, δηλαδή τη δημιουργία ταυτότητας της πόλης και την αναγνωσιμότητα αυτής της ταυτότητα παγκοσμίως.

Για να γίνει ακόμα πιο κατανοητό όλο αυτό μπορούμε απλα να αναλογιστούμε ότι η Φλωρεντία, μια πολη 400,000 κατοίκων, φιλοξενεί ετησίως 16,000,000 εκατομμύρια τουρίστες και σύμφωνα με το Euromonitor οι τουρίστες άφησαν στις Φλωρεντία το 2014 16,7 δις λίρες ενώ αναμένεται το 2020 το ποσό αυτό να ανέλθει στα 20,2 δις λίρες.(iefimerida:2015)

Το πολιτικό ενδιαφέρον του place branding προβάλλεται με μεγάλη έμφαση το παράδειγμα της Φλωρεντίας όπου το place branding της πόλης συνδέεται με την ανάπτυξη του πολιτιστικού κύρους της Φλωρεντίας και της οικογένειας της οποίας την στηρίζει σε μεγάλο κόμματι της άνθησης της, της οικογένειας των Μεδίκων. Έτσι για τους Μεδίκους, η προώθηση της ταυτότητας της πόλης δεν αποτελεί ένα μόνο εμπορευματικό, οικονομικό αντικείμενο αλλά κάτι ακόμα περισσότερο, προσπάθεια πολιτιστικής ενίσχυσης που συνταυτίζεται και συνταιριάζεται με την πολιτική ενίσχυση του κύρους της Φλωρεντίας και την προώθηση του κύρους αυτού σε εύρος χώρου όχι μόνο της ιταλικής χερσονήσου αλλά και ολόκληρης της Ευρώπης.

Εδώ διακρίνουμε το θεσμικό ρόλο των ασκούντων την εξουσία, οι οποίοι χρησιμοποιούν ουσιαστικά τους όρους του place branding, πολύ πριν καν αυτοί υπάρξουν σας έννοια, για προσωπική πολιτική και οικονομική ανέλιξη.

Ήθελα να ενισχύσουν την ταυτότητα της πόλης τόσο σε επίπεδο πολιτικής προβολής όσο και σε επίπεδο προβολής της οικονομικής ισχύος, με το δεδομένο ότι αποτελούσαν τους πρώτους χρηματιστές της νεότερης Ευρώπης και ταυτόχρονα διέθεταν ιδιαίτερες παραγωγικές δραστηριότητες, όπως την παραγωγή μάλλινων υφασμάτων που διοχετεύονταν σε όλο τον Ευρωπαϊκό χώρο για την κατασκευή ρούχων. Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι το κεντρικό σύμβολο αναφοράς της πόλης, το κεντρικό του τοπίο, επομένως το κεντρικό στοιχείο οργάνωσης της εικόνας της πόλης και προβολή της ισχύος και της ταυτότητας της, η Santa Maria dell Fiore , κατασκευάζεται με χρηματοδότηση από τους εμπόρους μαλλιού. Οι οποίοι με αυτόν τον τρόπο επιχειρούν να προάγουν την ταυτότητα της Φλωρεντίας, ενισχύοντας ταυτόχρονα και την αίγλη τους στον εμπορικό και παραγωγικό νεότερο κόσμο.

Με το παραπάνω παράδειγμα γίνεται φανερό ότι εκτός από τους διοικούντες γίνονται συμμετοχοί στη δημιουργία της ταυτότητας της πόλη και οι κατοικοί της αντιλαμβανόμενοι ότι το συμφέρον τους συσχετίζεται με το συμφέρον και την προώθηση της πόλης.

Μια σημαντική μαρτυρία της συνείδησης των αλλαγών που βιώνουν οι κάτοικοι της πόλης γίνεται αντιληπτή από εμάς μέσω των γραπτών του Matteo Palmieri ενός Φλωρεντινού του 15ου αιώνα, διανοούμενου και εμπόρου ταυτόχρονα, που εκπροσωπεί έναν συνδυασμό δραστηριοτήτων καθόλου παράδοξο για την εποχή του, αφού η πολιτιστική αλλαγή της Rinascita υπήρξε, πρώτα απ' όλα, αλλαγή οικονομική και πολιτική. «Που βρισκόταν η τέχνη του ζωγράφου μέχρι πρόσφατα, όταν ο Giotto την αποκατέστησε; ... Η γλυπτική και η αρχιτεκτονική, για πολλά χρόνια βυθισμένες στην απόλυτη παρωδία της τέχνης, μόλις σήμερα βρίσκονται κοντά στη σωτηρία από το σκοτάδι, μόλις σήμερα αγγίζουν μια κορυφή τελειότητας, χάρις σε άνδρες με υψηλό πνεύμα και ευρυμάθεια... Δεν είναι, παρά στις μέρες μας που οι άνθρωποι τολμούν να υπερηφανεύονται πως βλέπουν την αυγή καλλίτερων πραγμάτων». Η αναφορά στις τέχνες φαίνεται να αποτελεί επομένως καθοριστικό μέλημα ακόμη και για έναν άνθρωπο των επιχειρήσεων, ισχυρό στήριγμα για τη διαμόρφωση της vita civile, για τη διαμόρφωση των νέων δημόσιων προτύπων ζωής. Δημόσιων προτύπων ζωής, στα οποία ήδη έχει επισημανθεί η καθοριστική συμμετοχή των αστικών και των περιαστικών διαμορφώσεων του τοπίου. (Μωραιτης, 2015:82)

Το ενδιαφέρον του Cosimo και του Lorenzo και της οικογένειας των Μεδίκων συνολικά, αποδίδει μία ταυτότητα στη πόλη η οποία δεν σταματάει απλώς στην περίοδο της διακυβέρνησης τους, αλλά εκτείνεται και την χαρακτηρίζει την πόλη και την σημασία της στον Ευρωπαϊκό και δυτικό πολιτισμό συνολικά έως και σήμερα. Αναφερόμαστε επομένως σε ένα place branding πολιτικό και πολιτιστικό με εύρος 700 περίπου χρόνων. Αυτό με τους σημερινούς όρους εμπορευματικής προώθησης θα το θεωρούσαμε ως αδιανόητο. Το πιο σημαντικό είναι όμως ότι αυτή τη ταυτότητα δεν χαρακτηρίζει μόνο την Φλωρεντία ή την Ιταλία, είναι μία ταυτότητα που έρχεται να καθορίσει την ταυτότητα του δυτικού πολιτισμού συνολικά .

Σε πολυάριθμα παραδείγματα γίνεται φανερή η πρόθεση των τοπικών κοινωνιών της αναγεννησιακής Ιταλίας να προβάλουν την πολιτική, την οικονομική και την πολιτιστική τους ευρωστία, με κτηριακές κατασκευές και υπαίθριες διαμορφώσεις οι οποίες συνδέονται με συνεχή προσπάθεια αστικού σχεδιασμού. Προσπάθεια που δίκαια θεωρείται παραδειγματική για το σύνολο της Δυτικής αστικής κουλτούρας που ακολουθεί. Στα πλαίσια αυτής της οργανωμένης διαδικασίας, δεν επιχειρείται μόνο η προσθήκη νέων κατασκευών και διαμορφώσεων. Αντιμετωπίζεται επίσης η μεταβολή των αστικών δομών που προϋπάρχουν, με τρόπο που αντιστοιχεί στο περιεχόμενο των δράσεων του σύγχρονου όρου «ανάπλαση».

Το παρα πολύ ενδιαφέρον στο παράδειγμα της Φλωρεντίας είναι η επιτυχία αυτής της ενίσχυσης της ταυτότητας, δεν περιορίστηκε μόνο στην περίοδο της Αναγέννησης και του Μανιερισμού αλλά επανέρχεται ως χαρακτηριστικό στοιχείο στήριξης της οικονομικής και πολιτικής συνθήκης προώθησης της νεότερης και σύγχρονης Φλωρεντίας και εξασφαλίζει την ισχύ της σημερινής της ταυτότητας. Έχουμε δηλαδή χαρακτηριστικά τα οποία καταγράφονται στο χώρο σε δύο διαφορετικά επίπεδα, το ένα επίπεδο είναι το επίπεδο μεγάλων αρχιτεκτονημάτων που έλκουν γύρω τους το ενδιαφέρον του επισκέπτη και δεύτερο τη συγκρότηση ενός δικτύου μνημείων και χώρων, τα οποία ενισχύουν την ταυτότητα, όχι πλέον σε επίπεδο μοναδιαίου οικοδομήματος, μοναδιαίας αρχιτεκτονικής, αλλά σε επίπεδο δικτύου πόλης.

Η Φλωρεντία των Μεδίκων ενώ προϋπήρξε αιώνες πριν την ιδέα της χρήσης του place branding χρησιμοποίησε ουσιαστικά όλες σχεδόν τις στρατηγικές και τις μεθόδους αυτού του όρου, μετατρέποντας μία απλή μεσαιωνική πόλη σε ένα λαμπρό παράδειγμα ενός μοναδικού place branding. Η ταυτότητα αυτή αν και επιφανειακά είχε ως σκοπό τη πολιτιστική και οικονομική άνθηση η βαθύτερη ρίζα της ήταν καθαρά πολιτική. Έτσι και σήμερα αν και στους όρους του place branding το πολιτικό συμφέρον δεν τονίζεται ιδιαίτερα αν παρατηρήσουμε τα πια πετυχημένα παραδείγματα του έχουν πολύ βαθείς πολιτικές σκοπούς.

Παράρτημα φωτογραφιών

Ε.1: Μαρμάρινο λιοντάρι στη Loggia dei Langi, το λιοντάρι αποτελεί σύμβολο της φρουράς της πόλης

Ε.2: Ο τρούλος της Santa Maria del Fiore

Ε.3: Loggia dei Langi στην piazza della Signoria

Ε.4:Παρέλαση με παραδοσιακές φορεσιές

Ε.5:Παρέλαση με παραδοσιακές φορεσιές

Ε.6:Παρέλαση με παραδοσιακές φορεσιές

Ε.7: Αίθουσα από του νέο μουσείο του Duomo

Ε.9: Ο εντυπωσιακός χορωδιακός άμβωνας του Donatello, στο Duomo της Φλωρεντίας

Ε.8: ασημένιο τμήμα από το τέμπλο της Santa Maria del Fiore, μουσείο Duomo

Ε.10: Ξύλινη μακέτα: πρόταση για τη κατασκευή της πρόσοψης του Duomo, βρίσκεται στο νέο μουσείο του καθεδρικού

Ε.11: Οι Μέγα Δούκες της Τοσκάνης

Ε.12: *La Porta del Paradiso*: η ανατολική πύλη στο Βαπτιστήριο, έργο του χρυσοχόου και γλύπτη Ghiberti. L

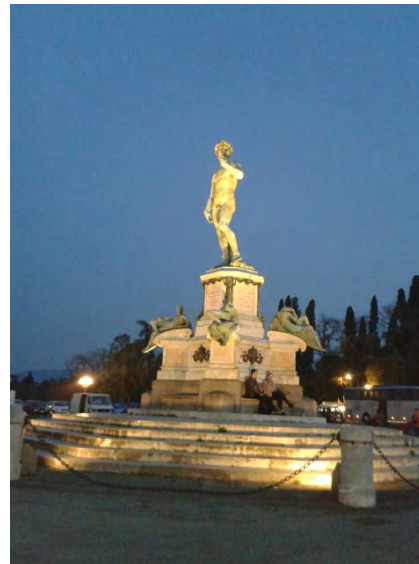
Ε.13: Έφιππο άγαλμα του Cosimo I στη piazza della Signoria ,έργο του Giambologna

Ε.14: Έφιππο άγαλμα του Ferdinando I στη Piazza della Santissima Annunziata, έργο του Giambologna

Ε.15: Μια ουρά επισκεπτών που εκτείνεται περιμετρικά όλου του μουσείου Uffizi, περιμένει να δει ,εκτός των άλλων, τον πίνακα του Da Vinci «Προσκύνηση των Μάγων» που επανεκτείνεται ύστερα από χρόνια συντήρηση

Ε.16: Ο «Δαβίδ» του Michelangelo στο piazzale Michelangelo.

Ε.17: Αυτοπροσωπογραφία του Da Vinci

Ε.18: Προσωπογραφία του Michelangelo, έργο του Daniele da Volterra

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βικιπαίδεια: <https://el.wikipedia.org>

Εγκυκλοπαίδεια ,(1992) 'Πάπυρος,Λαρούς,Μπριτάννικα',Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος

Θεοδοσίου, Δ. (2011) 'Η συμβολή του πολιτισμού στη κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη του Δήμου Αθηναίων' Αθήνα: Πανεπιστημιακή εργασία. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/21/3/1600.pdf [3/5/2017]

Κούγια, Π. 'Branding τουριστικών προορισμών: Προσδιορισμός της ενδεδειγμένης Αρχιτεκτονικής Branding για τουριστικούς προορισμούς σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο' Πάτρα: Διπλωματική εργασία. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/9674/1/giota_kougia_diorthwmwno_final.pdf

Μεταξάς, Θ. (2013) ' Το Place Marketing και Branding ως εργαλεία χωρικής οικονομικής ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας' Θεσσαλονίκη: Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <https://www.slideshare.net/PolisConference/place-marketing-28700900> [3/5/2017]

Μωραΐτης, Κ (2015) 'Η Τέχνη του Τοπίου: Πολιτιστική επισκόπηση των νεότερων τοπιακών θεωρήσεων και διαμορφώσεων' ,Αθήνα :Ηλεκτρονικές εκδόσεις κάλλιπος Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/2621> [12/4/2017]

Μωραΐτης Κ. (2015): 'Το Τοπίο Πολιτιστικός Προσδιορισμός του Τόπου', Αθήνα:Ι. Σιδέρη.

Τσαγκαράκης, Μ (2016) 'Ποιες είναι οι διαφορές μεταξύ του Place Branding και του Place Marketing;' Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://www.citybranding.gr/2016/07/place-branding-place-marketing.html> [8/5/2017]

Χύτα, Β. (2013) 'Place Branding σε πόλεις –Λιμάνια & τουριστική Ανάπτυξη' Θεσσαλονίκη: Μεταπτυχιακή εργασία. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://ikee.lib.auth.gr/record/133720/files/GRI-2014-11766.pdf> [3/5/2017]

Iefimerida, (2015) 'Φλωρεντία, η πόλη που συνδυάζει κλασικό τουρισμό και μπίζνες' Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://www.iefimerida.gr/news/233831/florentia-i-poli-poy-syndyazei-klasiko-politismo-kai-mpiznes-eikones#axzz4ivh4tAMQ/> [30/5/2017]

Skinner Q. (2005): 'Τα θεμέλια της Νεότερης Πολιτικής Σκέψης', Αθήνα: Εκδ. Αλεξάνδρεια

Watkin, D (2005) 'Ιστορία της Δυτικής Αρχιτεκτονικής', Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής τράπεζας

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Anholt, S. (2007) 'Competitive Identity-The New Brand Management for Nations, Cities and Regions', Hampshire: Palgrave Macmillan

Kotler, P., Haider, D., Rein, I. (1993) 'Marketing Places-Attracting Investment, Industry and Tourism to Cities, States and Nations;', NY: The Free Press.

Lotz, W (1997) 'Architettura in Itali 1500-1600', Milano: RCS Libri SpA

Millon, H. και Magnano Lampugnani, V (1994/1999) 'Rinascimento da Brunelleschi a Michelangelo: La rappresentazione dell'architettura', Milano: RCS Libri & Grandi Opere SpA

Saalman, H. Die Planung Neu St. Peters. Kritische Bemerkungen zum Stand der Forschung, (1990) 'Munchnener Jahrbuch der Bildenden Kunst XL'

Wikipedia: <https://it.wikipedia.org>

Ντοκιμαντέρ:

The Medici. The Godfathers of the Renaissance (2004)

Οι αναφορές με τη σημείωση 'ντοκ.' αντιστοιχούν σε σκηνές του προαναφερθέντος ντοκιμαντέρ